

NONNULLA
TOPOGRAPHIAM MEDICAM ORENBURGENSEM
SPECTANTIA.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

QUAM

CONSENSU ATQUE AUCTORITATE

GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

IN

UNIVERSITATÈ LITTERARUM CAESAREA
DORPATENSI

AD GRADUM

DOCTORIS MEDICINÆ

RITE ADIPISCENDUM

SCRIPSIT AC LOCO CONSUETO PUBLICE DEFENDET

AUCTOR MEDICUS

Petrus M. F. de Maydell,

ESTONUS.

DORPATI LIVONORUM

TYPIS HENRICI LAAKMANNI.

MDCCCXLIX.

Facta est
Ratificatione
7/826

FAUTORI AMICO

CAROLO ROSENBERGER

Imprimatur

haec dissertatio, ea conditione, ut, simulac typis fuerit excusa, quinque
ejus exempla tradantur collegio ad libros explorandos constituto.

Dorpati Livon. die XXIV. mens. Maji a. 1849.

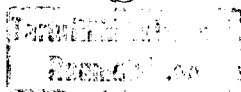
Dr. Bidder.

(L. S.)

ord. med. h. t. Deraaus.

OFFERT

A U C T O R

PRÆFATIO.

Sex fere annos Orenburgi versatus, ea, quae propria atque insignia haec urbs sibi vindicat, multas nactus sum occasiones diligentius cognoscendi, quae de causa, quum praesertim ad hunc diem adumbratio ejus oppidi medico-topographica nulla exstet, tum quae ipse hac in re comperta haberem, tum quae ab aliis observata scirem, in medium proferre constitui. — Quum autem, quod magnopere doleo, demum brevior ex tempore id consilium ceperim, multa adhuc imperfecta mansisse haud ignoro; in primis quae ad observationes pertinent meteorologicas, quae aliquamdiu, nisi ab hominibus privatis, non fuerunt institutae. In describendis iis, quae ad regnum animale ac vegetabile spectant, quum a proposito alienum sit, commentationem in rebus naturalibus versantem componere, tantum, quae satis forent ad lectorem aliqua saltem illorum notitia imbuendum, paucis ac breviter commemoranda esse judicavi. Quum, quemadmodum jam diximus, nemo adhuc descriptionem Orenburgi medico-topographicam ediderit, aliorum opera parum me ad-

jutum videbam, quia, quos viri doctissimi Helmersen, Basiner et Eversmann composuerunt libros, ii modo pauca, ad nostram rem pertinentia, contulerunt. Contra impellit me animus, ut viro eruditissimo Doctori Rosenberger gratias agam quam maximas, qui quidem collectanea sua, quae annis quinque, per quos Orenburgi vixit, congesserat, cum summa liberalitate mecum communicare non dubitavit. Notationes geognosticas et hydrographicas maxima ex parte viro humanissimo Aug. Noeschel acceptas refero, qui nunc Orenburgi operibus in puteo artesiano faciendis praest. Multa, quae tantum obiter paucisque attingi, facile, si modo tempus permitteret, uberius fusiusque pertractari possent.

Quae de morbis, in regione deserta, a Kirgisibz habitata (**Киргизъ-Кайсацкия Стенн**) obviis addenda censuimus, ea ex meis ipsius observationibus, quas in itineribus ibi factitatis collegi, repetita fuerunt. In hisce enim profectionibus non, sicuti plerique peregrinatores de se memorant, multos Cosaccos ac paucos tantummodo Kirgisos vidi, sed potius, quam complures per menses inter ipsos Kirgisos vixerim, multae mihi oblatæ sunt occasiones ad propriam ejus populi naturam accuratius animum advertendi. His autem observationibus quae essent inventa, meum existimavi publici juris facere, ut quodammodo summorum virorum collegio, quibus auspiciis munere me fungi gaudeo, rationem aliquam reddere liceret.

Caput I.

Historia oppidi Orenburgi.*)

Totius provinciae Orenburgensis si vellem perscribere historiam, a re nobis proposita longius aberrare viderer, quam ob rem tantum, quae ad ipsius urbis fata atlineant, hoc loco attulisse satis habeo. — Condita urbs fuit illis temporibus, quibus orientis populi, postquam liberi sui que juris esse desiverunt, historias cognoscenti non magnae videantur gravitatis esse. — Anno enim saeculi proximi superioris trigesimo quarto Imperatricis Annae jussu castellum Orenburgum eo loco, quo Or flumen in annem Daicem, qui hodie Uralus dicitur, aquam suam effundit, fuit conditum, praesidio ut esset Kirgisibz, qui sub regulo Abulhair-Chan regionem illam desertam tenuerunt. — Quum autem uterque fluvius, super ripas effusus, quotannis tempore verno multum detrimenti afferret, anno jam quinto, postquam conditum fuit, castellum in locum, qui **Красная гора** vocatur, milliariis russicis fere 180 inferius situm, translatum fuit. — Qui tamen locus

*) Краткое обозрѣніе достопамятныхъ событій Оренбургскаго края И. Жуковскій. Оренбургъ 1832.

quum et ipse multas ob causas parum videretur commodus, anno millesimo septingentesimo quadragésimo altero Neplujew incolae urbis rursus in alium locum traducere iussus est, quo quidem hodieque situm cernimus Orenburgum. Anno **1744** totius Orenburgensis provinciae summa moderatio in urbem Orenburgum fuit translata et primus Neplujew provinciae delectus est praeses. Hic vir, cujus res gestae salutare ac sapientes ad hoc usque tempus uberrimos fructus propagaverunt, cujusque memoria ab omnibus maximopere colitur, multum etiam ad urbem ipsam frequentandam ornandamque adjuvit, ut demum sub imperio ejus viri castelli urbisque Europae speciem induisse dicas Orenburgum. Anno **1773** urbs, ab seditioso Cosaccorum duce Aemiliano Pugatschew obsidione cincta, a praefecto Simonow, quamvis non nisi exiguum esset oppidi praesidium, summa cum fortitudine defensa fuit, quo facto victrices adhuc Cosaccorum catervae, quum complurium mensium obsidio nihil profecisset, ab urbe castris motis, eodem anno auctumno exente a duce militari Michelsonio victae et in fugam disjectae sunt. Anno **1786** magna urbis pars incendio hausta fuit, quo tamen suburbia plus quam ipsum castellum calamitatis cladisque acceperunt. Anno **1799** collegium amplissimorum virorum, cujus sub auspiciis omnes sunt Kirgisorum catervae, Orenburgi sedem constituit, qua re omnium regionum, ab illis populis inter mare Caspium, flumen Tobolum et mediam partem fluvii Rha incultarum, regimen Orenburgi fuit constitutum. Quae quum ita sint, quod longe prospiciens Anna Imperatrix in condendo Orenburgo habuerat consilium, vere ad effectum videmus adductum esse. Voluerat enim id oppidum inter Cosaccorum agmina, quibus ad imperium Russicum a parte orientali tutandum ordine militari per spatium **1900** miliariorum Russicorum domicilia assignata sunt, medium locum

obtinere, simulque Kirgisorum turbas, sine ullius imperio vagantes, suae auctoritati atque dicioni subicere. Simul id egerat imperatrix, ut totius provinciae administratio exercituumque Baschkirorum regimen Orenburgi institueretur. Mercium compensationem Orenburgi lactissime efflorescere necesse erat, quum ab altera parte agricolae fruges agrestes adportantes, ab altera nomades greges suos agentes, huc convenirent, partim res sibi necessarias in officinis Russicis fabricatas comparaturi, partim merces ex Buehara Chivaque ab mercatorum agminibus adlatas permutaturi. Orenburgi summus totius provinciae praeses sedem suam collocare jussus est, cujus quidem imperio subjecti sunt rerum civilium moderator, in urbe Ufa habitans, praefecti Cosaccorum Orenburgensium et ad flumen Daicem viventium, tum collegium finibus inspicendis constitutum (*Пограничная Коммиссія*), deinde dux Baschkirorum, denique praefectus divisionis vicesimae secundae. Munus summi provinciae praesidis ab urbis initio ad hunc annum hi viri amplissimi obiverunt: Neplujew **1739**, — Reinsdorf **1769**, — Jacobi **1781**, — Apychtin **1782**, — Igelstroem **1784**, — Waesmitinow **1794**, — Igelstroem **1797**, — Wolchonsky **1803**, — Essen **1817**, — Suchtelen **1830**. — Perowsky **1832**, — Obrutscheff **1842**.

Caput II.

Brevis oppidi ipsius et locorum circum-jacentium descriptio geognostica et hydrographica *).

Orenburg urbs, in dextra Daicis fluminis (quod hodie Uralus vocatur) ripa sub $51^{\circ} 44' 53''$ latitudinis et $72^{\circ} 40' 35''$ (Ferro), $52^{\circ} 40' 35''$ (Paris), $55^{\circ} 16' 35''$ (Greenwich) **) longitudinis situm, aliquot milliariis russicis ab eo loco, ubi amnis Sacmara in Daicem aquas emittit, distans, partim per occidentalem partim per orientalem declivitatem collis, fere a meridie ad septentrionem tendentis, porrigitur. Is collis, sensim ac paulatim assurgens, usque ad regionem desertam territorii Orenburgensis, undarum ad similitudinem efformatam ascendit, duobusque coemeteriis, altero Russorum, altero Tatarorum est occupatus. Declivitas collis occidentem versus extensa, — cujus ad radices suburbium vetus columbinum (голубинная слобода) appellatum, atque suburbium recens sunt condita, ad eandem, qua Daix amnis est, altitudinem descendit, unde fit, ut prae ceteris haec regio tempore verno, quum flumen late effusum ripas excedit, magna detrimenta capiat. Declivitas, ad orientem vergens, non aequè praecipit ac derupta demum intra suburbium Cosaccorum, satis conspicuam soli ad orientem versus inclinationem ostendit. Quod ad australem ejusdem collis finem attinet, is, Daicis fluminis alveo repente abscisus, regioni desertae, meridiem spectanti,

declivitatem admodum praecipitem, tegularum colore tinctam, summisque locis ad pedum 90 vel 100 altitudinem editam obvertit, quae quidem, elegantium aedificiorum tectorumque serie obsita, cum silvula, ad sinistram Daicis ripam non tam late extensa, pulcherrimum atque amoenissimum situm obtinet. E regione hujus collis ab altera fluminis parte ripa sinistra orgyam unam alta paulatim ac pedetentim attollitur, ut demum plurium milliariorum Russic. intervallo ad eandem, quam altera ripa, altitudinem escendat.

Hinc vel tempore verno, flumine super ripas effuso, spatium immensum aquis inundatum cernitur, vel, postquam amnis intra ripas recessit, regio inculta, viridi colore imbuta, tuliparumque versicolorum multitudine exornata, atque fallacibus fatis morganis impleta longissimo primum intervallo solo acclivi, undarum speciem prae se ferente, determinata esse videtur. — Parte occidentali a colle Orenburgensi, loco paullo depressione, fere duo milliaria russica lato, herbarum copia multaque aqua abundante interjecto, mons omnino nudus, a ceterisque collibus separatus, quem Majacum appellant, ex profundo ad pedum 150 altitudinem assurgit. Ejus montis proclivitas albedo - flava satisque abrupta, sinistram fluminis Sacmarae ripam attingit, summoque ejusdem cacumine longe lateque regio deserta spectantium oculis subjicitur, qua ex re nescio an nomen Majaci, quod vocabulum signum denotat, originem habuerit. Ad septentriones versus milliariorum Russ. 15 vel 50 spatio nunc in hac, nunc in altera ejus fluvii ripa montes duo millia pedum ampliusque etiam ex solo deserto prominentes se attollunt, qui quidem modo singuli ac separati cernuntur, modo jugis late extensis maximeque ex parte a septentrione ad meridiem porrectis, si cuncti deinceps spectantur, quandam imaginem montium arenis submersorum, quorum tantum cacumina promineant,

*) Reise nach dem Ural und der Kirgisien-Steppe von Gr. v. Helmersen, Petersburg 1841. — Естественная Исторія Оренбургскаго края Эдуарда Эверсманна, Оренбургъ 1840 — Reise durch die Kirgisien-Steppe nach Ghiva von Th. Saffner, Petersburg 1848. — Горный Журналъ на 1841 годъ №. 10, 11, 12. Ст. Петербургъ.

**) Secundum observationes Lemmi.

ante oculos ponunt. Inter hos montes, qui lapidibus ad aedificandum caesis magni oppido sunt momenti, praeter Majacum duo juga, Grebeni appellata, afferimus, quae fere viginti ab Orenburgo milliaria Russ. distantia, alterum pone alterum sita, lateribusque abruptis insignia pectinis quandam prae se ferunt similitudinem, atque a septentrionibus meridiem versus extenduntur.

Solum, in quo urbs Orenburgum est condita, magnam partem ex arena lutosâ consistit, quae tamen nonnunquam locis inter sese non longe distantibus tum colore, tum luti, quod continet, copia magnam diversitatem praebet. Plerumque tamen haec arena colore est rubicunda, et quo altius ascendimus, tanto magis et rubore et soliditate adaugetur. Sicut altioribus oppidi partibus plus luti solo inest, ita humilioribus plus arenae continetur, ut Daicis fluminis ripae paululum infra urbem arenam luti expertem, quarzoquo repletam, coloris sordidi ac griseo-flavi offerant, quae ex granulis solidissimis, colore albido, aut subrubicundo, aut viridi, aut caeruleo et nigro praeditis, consistere cernitur. — Hic illic in ripa sinistra, quae omnino plus luti continet, satis longa strata glareae reperiuntur, cujus grana nunc lineae cubicae sunt, nunc nucum magnitudinem prae se ferunt. Sunt qui in ea fluminis arena lavando auri adeo vestigia deprehendisse sibi videantur. Massae conglomeratae, quae passim pugni aut capitis sunt amplitudine, maxima ex parte ad lapides montium Rhyemicorum (Ural) referendae videntur.

Quae in media urbe anno 1836 incepta sunt opera ad puteum artesianum terebrandum, ea, — quum nunc jam pedes 745 in altum descensus sit, auctoribus viris doctissimis Meyero et Noeschelio, totius incepti directoribus —, talem ostenderunt soli terrae indolem ac naturam :

	Auß	Seit
Röthlich sandiger mergeliger Thon	26	
Reiner grauer Sandstein	6	
Weicher lehmiger Sandstein (wasserführend)	111	
Lehmiger Sandstein mit Aeren festen gelbgrauen Sandsteins (geklüftet)	123	
Mergeliger Sandstein	3	
Gelbrother mergeliger Sandstein mit Schichten sehr harten grauen Sandsteins	129	
Rother lehmiger Sandstein mit Schichten sehr harten Sandsteins	91	
Mergeliger Sandstein	2	
Sehr harter rother lehmiger Sandstein	20	
Diegelrother lehmiger Sandstein von (schmutzig grauem sandigem Thone durchsetzt (wasserführend)	33	
Mergeliger Sandstein	2	
Rother lehmiger Sandstein	22	
Grauer sehr harter Sandstein	3	
Röthlich hellgelber sehr fester Thonmergel	1	
Braunrother Thonstein mit Aeren eines grauen sandigen Mergels	1	2
Rother Thonstein	6	6
Harter Thonstein von braunrother Farbe	—	7
Etwas weicherer sandiger Thon, von festen Thonsteinen unregelmäßig durchsetzt	2	2
Ein harter braunrother stark sandhaltiger Thonstein	1	1
Etwas weicherer sandiger Thon von derselben Farbe, mit festen Thonsteintrümmern erfüllt	9	2
Braunrother etwas sandhaltiger Thonstein mit grauem Mergel durchsetzt	6	
Ein kaffebrauner und harter Thonstein	5	4
Ein braunrother Thonstein mit grauen Lehmaden	4	
Rother Thonstein mit Platten sehr harten braunrothen thonigen Sandsteins	29	4
Ein bunter graurother Kalk u. Sand enthält. Thonstein	11	8
Ein kaffebrauner bituminöser Thon mit Gypsadern, Kochsalz und Bittersalz	20	6
Ein brauner harter Thonstein ohne Gyps und Salz	44	6
Ein bunter grau und braun gefärbter sehr harter Thonmergel	3	
Ein kaffebrauner bituminöser harter Stinkmergel	1	
Ein brauner grau gestreifter bituminöser Thon mit Kalkadern	2	
Alabaster	1	
Ein leberbrauner bituminöser, salzhaltiger Thon	8	

Summa 745

Id saxi arenacei genus, quod in universum ex versicoloribus et magis minusve solidis arenae lutique massis, non tam saepe ex marga et lapide calcario, cum gypso et minera cuprina acidum carbonicum continente mixto consistit, ad illud stratum latissime propagatum pertinet, quod fere ad 65° latitudinis et 55° longitudinis extendi demonstratum est. De conditionibus atque aetate ejus formationis prae ceteris viri doctissimi Platonow, Helmersen¹⁾, Hoffmann, Comes Kayserling²⁾, Murchison, Wangenheim de Qualen uberrime tractarunt, quorum quidem scripta partim in ephemeridibus, in quibus de rebus metallicis agitur (*Горный Журналъ*), partim in libris, proprie ad id compositis, inveniri possunt. Equidem, quum non in animo sit de huius geognosticis investigationibus fusius disserere, ad virorum, quos modo diximus, scripta lectorem benevolum delegavisse satis habeo.

Quod inde ad urbis locorumque circumjacentium rationes hydrographicas attinet, amnes unici hic inventi Daix et Sacmara sunt, ex quibus quidem fluvius solis earum regionum incolae aquam, ad vitae usum necessariam, haurire possunt. Attamen cum magno incolarum incommodo partim ob ripas annuum praecipites, quae statim infra urbem aditu valde arduae sunt, partim quia tempore verno aqua omnino est turbulenta, omnis adimitur potestas, aquam semper ad utendum aptam satis facile et celeriter nanciscendi. Vere, quemadmodum jam memoravimus, Daicis aqua omnino est turbida, ut ne greges quidem eam libenter potent. Quae quum ita

1) Reise nach dem Ural und der Kirgisiensteppe von Gr. v. Helmersen. St. Petersburg 1841.

2) Geologie des europäischen Rußlands und des Urals von Murchison, Bernquist und K. v. Kayserling, bearbeitet von Leonhardt. 1847. 1848.

sint, ipsa in urbe homines vel aquam glacie liquefacta quae sitam bibere consueverunt, vel aquam ex lacubus longinquis, saepe complura milliaria Russ. remotis, iisque aqua verna repletis adportari jubent, qui lacus tempore progrediente paulatim evanescent. — Daix flumen, cujus in universum praecipueque in ipsius urbis vicinia modica est latitudo et altitudo, prope pontem ex cymbis factum adeo vada aperit, ita ut locus profundissimus prope Orenburgum non sit nisi octo pedum. Fluminis celeritatem si spectas, horae parte ternuillesima sexcentesima (*Seunte*) per duorum pedum vel duorum cum dimidio spatium decurrit.

Praeter hanc aquam vivam ac perennem ab utraque fluminis parte complures cernuntur fauces atque cava, quae, quum aqua verna impleantur, nonnullis locis per totum annum aquam praebent. Sic quotannis vere Daix flumen, si rapidiore impetu defertur, infra urbem, solito alveo demotus, dum per novum, quem sibi effinxit, decurrit, suburbio veteri magna infert detrimenta, atque interdum totum per annum, si quidem aestivae non nimiae fuerint siccitates, hoc recenti alveo decurrit.

Praeter has autem aquas, sicuti experimentis terebrando factis est cognitum, omnia, etsi fere 57 vel adeo 93 pedes in profundum descendatur, omnino siccata apparent. Primum, si pedes 57 descendas, aquam reperis. Putei in urbe facti hi sunt:

a) Puteus in area domus apparatus tormentario destinatae, cujus altitudo 93', calor + 6, 1° C. b) Puteus in area domus ab architectis castrensibus habitatae, cujus altitudo est 73', calor + 5,5° C. — c) Puteus artesianus terebrando factus, cujus altitudo 72', calor + 7,1° C. — d) Puteus in suburbio alter, qui altitudine est 67', calore + 6,4° C. e) Pu-

teus in suburbio secundus, qui est altitudine 57', calore + 6,0° C.

Hae aquae, sicuti perlibrationibus exploratum est, ejusdem atque Daicis aqua, altitudinis sunt, praeterquam quod aqua in suburbio paulo videtur flumine esse altior. In universum puteorum aqua pedes 3—4 profunda est, temperiesque inter + 5,8° C. et + 7,1° C. variatur. Aqua, quae ex puteo in area aedificii apparatus tormentariis destinati hauritur, omnium est maxime pura, exigua salis nitrici copia admixta; puteus in aedificii, in quo habitant architecti militares, area aliquantulum salis culinarii continet. — Quod aquae putei artesiani major calor est, id satis constat inde effectum esse, quod ejus aqua cum profundo pedum 745 connexum habet, quum calorem in centum pedibus uno gradu accrescere vulgo statuunt.

Fontes vivi intra urbis pomœrium locisque proximis non prorumpunt, quam quidem rem verisimillimum est inde effici, quod calx montana, alias multum aquae continens, quamquam in urbis vicinia reperta, tamen arenae strato, aquam atque humores non transmittente, obtegatur. Itaque, quum aquarum penuria, maxime incendiis exortis, multum incommodi afferret, eo tempore, quo vir amplissimus Perowsky provinciae praeerat, aquaeductio fuit instituta, quae tamen nunc, quum machina tractoria vaporibus agitata, magna lignorum copia indigeat, non semper in effectum esse solet. Aqua ex Daice flumine in altum sublata in tria labra ducitur, quorum unum in magna area medio oppido, alterum in foro rerum venalium, tertium denique in area domus Karawan-Saray collocatum est.

Caput III.

De regno vegetabili et animali.

Quum regionis Orenburgum oppidum circumjacentis solum, si a paucissimis locis descenderis, fere totum ex humo nigra consistat, quae ad agriculturam perquam sit accomodata, omnes etiam incolae, exceptis Kirgisibus cum gregibus suis pascula pervagantibus, agros colendo occupati, laborum suorum atque industriae fructus uberrimos percipiunt. Arani enim tritici vulgaris magnam copiam, secalis cerealis autem haud ita multum; adde hordeum vulgare, polygonum phagopyrum et panicum milianum. Praeterea cucumerem sativum, cucumerem melonem, cucumerem citrullum, cucurbitae peponis magnam copiam serere consueverunt. In hortis praeter complura olerum genera, quibus serendis topiarii operam navant, solanum tuberosum, brassicam rapam, brassicam oleraceam, allium cepam, alliumque sativum, phaseolum vulgare, ervum lentem, raphanum sativum cochleariamque armoraciam serere solent — Gramina herbaeque laetissime crescunt, ut, quum primum nives evanuerunt, quam late prospectus patet, oculi omnia pulcherrimo colore viridi induta videant. Primarium vero graminum genus, quod in locis inferius sitis non reperitur, stipa pinnata*) est, quae uti tenuissima, perquam longa atque praedura esse solet, ita florem longum albo colore et plumae forma insignem emittens, in regione deserta ubique cum Absynthio mixta invenitur. — In locis inferioribus, tempore verno aquis inundatis, id gramen non obvium est, ubi tamen diversissimi generis herbae pabulares laetissime proveniunt, variis tuliparum atque liliorum speciebus distinctae. At, quanta her-

*) Kalmus.

barum graminumque ubertas spectantium oculos delectat, tam tristem rursus ac deformem aspectum arbores praebent, quae, nisi in locis inferioribus, propius ad flumen sitis, non inveniuntur. Uti inter has ubius saepenumero excel-sissima cernitur, neque minor salicis diversae speciei est altitudo, ita populus alba, nigra ac tremula, prunus padus et alnus glutinosa et incana non ad tantam proceritatem succrescunt. Quercus, quae quidem non nisi perraro invenitur, admodum parva ac mutila esse solet; betula alba non ita saepe in his regionibus deprehenditur. Ex fruticibus prunus cerasus agrestis, amygdalus agrestis (ab incolis *кузавра* dicta), Sambucus, Rabinia pseudo-acacia, variaeque malvarum species nominari possunt; — ex plantis cirratis humulus lupulus, caprifolia variaeque convolvulorum genera. Lacus omnes arundine obsiti cernuntur, ejus quidem duo genera, inter sese distinctu facilia, nunquam simul eisdem locis sunt obvia. Alterum genus humile est, alterum altissime procrescit.

Quae modo de regno vegetabili commemoravimus, ea non dicta volumus, nisi de regione proxime ad Orenburgum urbem adjacente. Namque non ita longo inde intervallo, ad partem australem si vertare, in regione lingua Rossica *Иез-кажа* Saschtschita appellata, plantae salinae frequentissimae sunt, dum ad septentriones versus, ubi in montium Rhythmicorum sine regio paulatim assurgit, sylvae etiam saltusque initium habent. — Lignorum penuria in ipsa urbe necesse est permagna sit, unde evenit, ut pauperes inferiorumque ordinum homines ad cubicula sua calefacienda vulgo lateribus, ex fimo fabricatis utantur, ad aeris flatum exsiccatis*) Quae ignis alimenta duplicem afferunt utilitatem, priorem

*) *Кизакъ.*

quod accensa magnum calorem praebent, alteram, quod in vicis non tanta accumulatur fimi copia, quae, quum ad agros colendos non adhibeatur, haud dubie multum efficeret molestiarum.

Ex vegetabilibus, in arte medica usurpatis, regio Orenburgensis haec fere suppeditat: Altheam officinalem, Abrotanum, Absinthium, Angelicam, Armoraciam, Caricem Arenariam, Cerasum acidum, Chelidonium majus, Stipites Dulcamaras, Tussilaginem Farfarae, Glyzyrrhicam, Hyoseyanum, Rumicem Acetosellae, Malvam vulgarem, Melilotum, Millefolium, Oryganum vulgare, Baccas Oxycocci, Phelandrium aquaticum, Pimpinellam, Turiones Pini, Polygalam amaram, Quercum, Sabinam, Salviam pratensem, Serpyllum, Tanacetum, Trifolium fibrinum, Triticum repens, Veronicam.

Quod inde ad regnum animale attinet inter familiaria homini animalia, Orenburgi obvia, principem locum obtinent equi caballi, quorum quidem maximi greges a populis, pascula peragrantibus, alii solent. Ovis atque capra domestica in mercatura facienda magni momenti habentur; boves a populis agros colentibus multum aluntur. Dromedarius et camelus, qui nisi inter Kirgisos non reperiuntur, ad onera ferenda in itineribus magno sunt usui; — sus scropha domestica solum inter gentes, religionibus Christianis deditas, invenitur. Accedunt praeterea canis familiaris et felis domestica. Volatilia apud gentes, quae stabilia habent domicilia, cernuntur.

Deinde inter bestias feras: canis lupus, canis vulpes, ursus meles, lepus timidus, antilope saiga, spermophilus citellus, ericetus vulgaris, dipus decumanus, magna multitudo murium rattorum et hypudaeorum amphibiorum, tum mustela vulgaris, ac mustela erminea afferri possunt. — Inter volucres feras complures non, nisi quando migrant, Orenburgi cer-

nuntur, quales sunt cyenus olor et cyenus musicus, anas anser ferus, grus cinerea, scolopax gallinago, rusticula, totanus. Volucres ferae ejus regionis propriae hae sunt: Otis tarda, nec non varia genera gallinarum ferarum, tum anas, coturnix, columba palumbes, alauda arvensis, tatarica atque aliae. Inter aves rapaces praecipue aquila, ab incolis беркутъ dicta excellit, praeter quam variae falconum atque strigium species non videntur omittendae.

Fluvii magna piscium multitudine abundant, quorum ex numero pisces cartilaginei: accipenser huso, accipenser sturio, accipenser ruthenus atque silurus fossilis prae ceteris amantur.

Ex insectis homini, in rebus naturalibus non versato, memoratu dignissimae videantur muscae vesicatoriae, quarum permagna invenitur multitudo, — et grilli migratorii, qui quidem dum migrant, multum detrimenti ac vastationis inferunt.

Caput IV.

Urbis ejusque incolarum descriptio.

Urbs Orenburgum haud immerito in tres distribui potest partes, quae, quemadmodum loco omnino inter se distant, ita suam quaeque ac propriam sibi indolem vindicant. Earum partium prima castellum est, simpliciter quoque urbis nomine appellatum, quod, uti tribus a lateribus vallo lapideo 15 pedes alto, et fossa 5 pedes alta, et aqua experti, circumdatum est, ita a quarto latere Daicis fluminis ripa perquam praecipiti ac derupta pro validissimo munimento utitur. Platea primania, quae per mediam urbem ducit, a Cauro ad Euro-notum versus tendit, dum reliquae plateae aut parallelo cum illa cursu extenduntur, aut eam angulis rectis decussant. Portae urbis sunt quatuor numero, appellatae ex regionibus,

ad quas viae ducunt, per portas ferentes, porta Sacmarae, amniculi nigri (Чернорѣчнская), Oris et porta Daicis, quae eadem aquae porta vocatur. Plateae, sicuti jam commemoratum est, valde sunt regulatim institutae, attamen omnes lapidibus non stratae, excepta aquae platea, in qua quidem nonnullae straturae reliquiae conspiciuntur. Lutum arenaceum, quod siccis aestatis caloribus multum vehendo in infinitum extenuatur conteriturque, non solum admodum ingratum est, verum etiam valetudini praesertim pulmonum oculorumque multum damni infert. Publicae areae sunt duae, quarum altera militibus lustrandis destinata in medio est oppido, altera rebus venalibus proponendis usurpata ad Caurum versus jacet. Praecipua aedificia haec afferri possunt: habitationes summi provinciae praesidis, urbis praefecti, tum tria castra urbana, domus militum praefecti, aedificium ab architectis castrensibus habitatum, et domus apparatus tormentario destinata, domus equis exercendis, tabernae mercatoriae, et militaris nobilium schola. Tabernae mercatoriae, in quibus mediis puteum artesianum instituere voluerunt, figuram habent quadratam, parte externa fenestris janisque carentes, dum in partem interiorem duabus portis, quarum altera alteri adversa est, a platea venientes intrant. — Tempia in ipsa urbe sunt quinque Christianorum ecclesiae Graeco-Catholicae, unum Evangelico-Lutheranae, unum Romano-Catholicae, quo accedit una aedes Muhammedana. Omnia ea lateribus constructa. Domus in universum amplae ac spatiosae magnisque instructae areis, simul autem humiles sunt majoreque ex parte unius tantum tabulati. Ante paucarum domuum fenestras, ut fervidi solis radii excludantur, arbores sitae cernuntur, at hae tamen et ipsae satis mutilae. Unicus hortus memoratu dignus domini Svenigorodsky est, in quo quidem flores atque arbores tantum eo incrementa capiunt, quod,

ablata arena lutosâ, nigra humo solum repletum est, et, quo melius ventorum vehementia arceretur, murus circumdatus fuit altissimus. Adde, quod ad solum humectandum fons institutus est salicus, cui, quamvis non satis regulatim, laticis copia urbana aquarum ductione suppeditatur.

Parte occidentali, ipso castello inferius, per spatium paulo depressius, quod vere Daicis fluminis aqua inundari jam retulimus, suburbium vetus sive columbinum porrigitur formam lunae dimidiatae referens, et area quadam a suburbio recentiore sejunctum. Utrumque suburbiorum, quorum inter se summa est similitudo, ex domibus satis irregulariter constructis, omninoque perquam humilibus ligneisque consistit. Uti ipsa nullo templo neque ullo aedificio publico excellunt, ita area, inter utrumque suburbium interjecta, parteque septentrionali a castello posita, aedibus est exornata, quas jure ac merito decus Orenburgi appellare possumus. Est illud aedificium, quod Karawan-Saray appellatur, forma quadrata exstructum et a parte anteriore apertum, ut templum muhammedanum, quod in media domus area est situm, praetereuntium oculis offeratur. Hoc aedificium, in quo summi magistratus, quibus Baschkyri parent, domicilia sua fixerunt, anni proximi superioris tempore aestivo, quum cholera morbus Orenburgi saeviebat, publici nosocomii loco fuit adhibitum. Praeter id xenodocheum haec area magno nosocomio decorata est, quo schola, ubi chirurgi castrenses instituuntur, accedit. Parte harum domuum posteriore habitatio aestiva hortis adornata, in qua tempore priore summus provinciae praeses aestate vivere consueverat, — atque schola agriculturae operam navantium conspiciuntur. Inde procul ad radices Majaci montis, supra commemorati, castra militaria cernuntur.

Inter suburbium recens atque Cosaccorum, quod parte

orientali castelli situm obtinet, loca publica sepulcrorum interjacent, quorum alterum Christianum templo eleganti ac pulchro decorum est. Suburbium Cosaccorum, prope ad magni vici speciem accedens, proprium templum habet.

In altera eaque sinistra Daicis fluminis ripa area mercibus permutandis est posita, quae, quamvis tria milliaria Russ. ab Orenburgo absit, urbi tamen adnumerari solet. Aedificium illud, ejus vel nomine, cui fini inserviat, satis clare designatur, quadrata forma constructum, orgyiarum est quadratarum 40,000, tabernas continet trecentas quinquaginta et horrea centum quadraginta, quibus merces importatae recipiuntur. Insunt praeterea domus ubi pro mercibus vectigal penditur atque templum muhammedanum. Quatuor totius aedificii anguli muniti sunt et vallo septi, in partemque interiorem duabus portis intratur.

Totus aedificiorum, quae Orenburgi sunt, numerus certo definiri nequit, quoniam sicuti crebris incendiis multitudo domuum imminuitur, ita omni tempore magna recentium aedicularum copia exurgit. Vulgo tamen 1600 domus numerantur.

Ad incolas deinde quod attinet, eorum numerum non magis certe definire licet: sunt qui 10,466¹⁾, alii qui 12551²⁾ incolas numerent, sed anno 1848 numeratione facta fuerunt:

Russi et Tataři utriusque generis	<div> <div></div> <div>in castello . . .</div> <div>in suburbiis . .</div> </div>	<div> <div>7521</div> <div>6586</div> </div>
In suburbio Cosaccorum . . .	<div> <div>954</div> <div>500</div> </div>	1454
Milites eorumque duces		2995
Discipuli scholarum militarium		480
Summa . .		19056

1) Chanykoffi enumeratio.

2) Tabulae Ministerii. 1840.

In nulla alia imperii Russici urbe tanta incolarum, quanta Orenburgi, animadvertitur varietas, ubi non solum diversae gentes nationesque, sed diversa etiam genera diversaeque progenies inveniuntur. Maxima tamen incolarum pars ex Russis omnium ordinum consistit, ejus gentis magistratus imperiales, mercatores, milites, liberos rusticos et Cosacos reperias. Secundum Russos frequentissime obvii sunt Tataři, qui quidem majore ex parte mercaturae operam dantes, etsi quando quaestum faciunt, tamen pariter atque Judaei cauponandi studium totum omittere nequeunt. Sunt adhuc Germani appellandi, inter quos, praeter viros publicis officiis vel civilibus vel militaribus fungentes, coloni, qui ex provincia Saratoviensi Orenburgum transmigrarunt, nominari possunt, qui, perpauca agros colentibus, maximam partem mercaturae nicotianae incumbunt. Ad perpetuos Orenburgi urbis incolas mercatores quoque, ex Buchara et Chiva profectos adnumerari oportet, qui, domiciliis in ipsa urbe constitutis, popularium suorum mercaturam procurant. Judaei, quamquam fortunarum suarum sedem Orenburgi non fixerunt, saepe tamen inter discipulos scholae militaris (КАНТОНИСТЫ) inveniuntur.

Praeter earum autem diversarum gentium homines, qui stabile Orenburgi habent domicilium, omni tempore magna reperitur peregrinantium multitudo, ex diversissimis stirpibus populisque oriundorum, praesertim ex Kirgisis, Baschkyris, Morduinis, Schuwaschis, nonnunquam adeo ex Calmuccis. Quos primos appellavimus, pariter atque Calmucci, seminis sunt Mongolici, dum Mordui et Schuwaschi ad stirpem Caucasianam eamque Finnicam referuntur. Baschkyri, qui primitus stirpis sunt Finnicae, complurium saeculorum spatio tam arcte cum Mongolis commixti sunt, ut magis Mongolici

quam Caucasici seminis typum praebent. Tataři omnes sunt seminis Caucasicum.

Linguis utuntur vel Russica vel Tatarica, ejus permultae sunt dialecti. Deinde coloni Germanici patrii sermonis usum non deposuerunt.

Hoc loco non possum, quin nonnulla de generibus Caucasio et Mongolico inter se mixtis adiciam. Tales mixtiones quamquam Orenburgi creberrime animadvertuntur, tamen, si quidem a perpauca exemplis discesserimus, ubique fere, sive pater sive mater Mongolici seminis fuit, hujus proprietates in liberis praevalere cernuntur. A meipso exemplum observatum est satis mirabile, quod femina, quae, a patre Russo et matre Kirgisisca nata, formatione cranii et fusciori colore cutis genus suum Mongolicum proderet, — viro Germanico, igitur Caucasio semine orto, nupta liberos peperit, in quibus Mongolici generis indicia mirabili modo expressa esse viderentur. Similes casus non ita rari sunt. Quod in singulis hominibus, idem in universis observatur populis. Baschkyri, qui principio, quum Finnicae sint originis, ad Caucasios referuntur, cum Mongolis commixti tantopere sui primarii generis indolem exuerunt, ut nunc quidem nihil sanguinis Caucasicum illis inesse suspiceris. Pariter in Kirgisorum regulis (Sultan) regionem desertam provinciae Orenburgensis tenentium, quamquam ex Chiva terra, ejus incolae Caucasicae stirpis sunt, ortum suum repetant, nunc tamen peculiaris ille typus formationis cranii adeo cernitur commutatus, ut non nisi unus ex illis suae originis signa cranii formatione offerat. Quae quum ita sint, equidem conclusionem crediderim hanc effici posse, ut duobus generibus inter se mixtis, utrius parentum vis physica in generatione praevaleat, cum existimem suae stirpis proprietates ad liberos propagare.

Tabula de partubus et mortibus in ecclesia Graeco-Catholica.

Anni.	Neonati.			Mortui.		
	Sex. viril.	Sex. fem.	Summa	Sex. viril.	Sex. fem.	Summa
1839	535	441	974	462	298	760
1840	415	380	795	792	408	1100
1841	477	456	915	556	379	935
1842	552	477	999	595	375	970
1843	515	428	941	665	349	1012
1844	508	422	930	619	426	1045
1845	529	504	1035	549	380	929
1846	576	496	1072	515	412	925
1847	542	523	1070	546	373	919
1848	546	484	1030	1722	1273	2995

Tabula de partubus et mortibus, neque non de conjugiorum inaugurationibus in ecclesia Evangelico-Lutherana.

Anni	Neonati, Mortui, Matrimon.			Anni	Neonati, Mortui, Matrimon.		
1839	4	4	0	1844	6	4	3
1840	6	10	1	1845	12	8	2
1841	4	3	1	1846	9	4	5
1842	7	6	0	1847	12	4	1
1843	9	6	4	1848	11	56	0

Tabulam de neonatis et mortuis Muhammedanis deesse, valde doleo.

Caput V.

De mercatura ac scholis.

Magna pars hominum, in urbe Orenburgo habitantium mercaturam facit, quoniam in hoc potissimum oppido mercium

compensatio lactissime effloresceret necesse erat, qua res, ab agros colentibus paratae, cum magnis pecorum gregibus, a Kirgisii ex regione deserta actis, permutarentur. Kirgisi, ut farinam, vestes, alutam confectam et ferramenta accipiant, pelles nondum subactas, lanam, oves, pecua cornigera atque equos mutaturi in urbem afferunt. Alterius quoque commercii praecipua sedes est Orenburgum, unde ferrum, cuprum, aluta confecta, cistae ferratae, saccharum, vestes ex eryoxylo fabricatae aliaeque res in Bucharam et Chivam vehuntur, ut inde varias fruges, eryoxylon, serica, pelles rudes et radicem tinctoriam, lingua Tatarica marena dictam, accipiant. Hoc commercium per mercatorum agmina, Karavan dicta, fieri solet, quae, auctumno Orenburgo profecta, aestate anni insequentis redeunt.

De mercatura haec tabula edocet:

Anni	Importatio				Exportatio			
	ex Buchara.		ex China.		in Buchara.		et Chivam.	
	Numer. Camel. et agnino.	Pretium. Rbl. C.	Numer. Camel. et agnino.	Pretium. Rbl. C.	Numer. Camel. et agnino.	Pretium. Rbl. C.	Numer. Camel. et agnino.	Pretium. Rbl. C.
1840	5270 Camel. 5 agnin.	647,477 75	1818 Camel. 4 agnin.	257,643 —	446,262 65	131,107 13	331,589 28	
1841	4683 Camel. 5 agnin.	825,140 11	1862 Camel. 2 agnin.	222,662 60	595,468 20	108,817 95	521,203 15	
1842	4827 Camel. 7 agnin.	469,722 58	Bellissima mercatura non erat.		564,375 62	108,939 76	112,899 7	
1843	751 Camel. 2 agnin.	106,777 94	1772 Camel. 6 agnin.	131,107 13	331,589 28	108,817 95	521,203 15	
1844	595 Camel. 2 agnin.	25,323 95	1390 Camel. 7 agnin.	108,817 95	521,203 15	108,939 76	112,899 7	
1845	2037 Camel. 15 agnin.	339,960 86	1937 Camel. 15 agnin.	108,939 76	112,899 7	177,723 89	485,817 40	
1846	1827 Camel. 5 agnin.	237,886 9	2265 Camel. 9 agnin.	177,723 89	485,817 40	218,838 12	542,320 67	
1847	3281 Camel. 9 agnin.	319,053 9	2387 Camel. 7 agnin.	218,838 12	542,320 67	867 Camel. 1 agnin.	62,134 72	321,843 72
1848	3406 Camel. 5 agnin.	343,657 23	867 Camel. 1 agnin.	62,134 72	321,843 72			

Vectigal pro mercibus anno 1845 circa 65,000 R. fuit, 1847 circa 70,000 R. 1848 circa 68,000 R.

Ad scholas deinde quod attinet, Orenburgi nobilium ludus militaris est, in duas classes divisus, quarum altera Europaeis, altera pueris Asiaticis docendis destinata est. Qui ex illa schola dimittantur discipuli, partim in exercitus regulares, partim in irregulares recipi solent. Schola territorii liberis officialium inferioris ordinis patet; schola urbis liberis pauperum hominumque infimae plebis; schola parochialis ecclesiae Evangelico-Lutheranae liberis colonorum Germanorum. Schola, in qua de re rustica traditur, exercitiis irregularibus destinata est. Schola chirurgorum castrensiarum ad nosocomium militare pertinet, schola topographorum ad praetorium; in schola alia militum liberis erudiendis opera navantur. Denique filiabus nobilium provinciae Orenburgensis informandis propria schola instituta est.

Caput VI.

De coeli temperie.

Coeli temperiem, in urbe Orenburgo observatam, a compluribus dependere rebus, satis constat. Quamquam enim inde, quod urbs, sicuti vidimus, sub $51^{\circ} 44' 53''$ latitudinis septentrionalis sita est, coelum quoque temperatius fore conjicias, tamen, quod tam longo inde intervallo mare distat, aliam omnino atque contrariam videmus rei rationem esse. Aqua nimirum, calorem parum propagans, medium quendam statum sustinet, quominus extrema quaeque frigoris ardorisque existant, impediendo. Quum itaque is ipse temperiei moderator, magnum dico maris aequor, Orenburgo tam longe absit, magis fortasse, quam in ulla alia urbe, in partes contrarias, summa frigora caloresque, coeli temperies abire cer-

nitur. Hieme enim coelum frigidissimum, praesertim mensibus Decembri atque Januario, ubi quidem, ut status Scalae Reaumurianae ad -50° descendat, non ita raro accidit. Initium hiems mense Novembri capit, quae, postquam terra nive oblecta est atque aquae glacie constrictae, usque ad tempus vernum continuo frigore vix multum variato excellere solet. Quae quum ita sint, ut illo tempore scala mercurialis ad $+1^{\circ}$ vel $+3^{\circ}$ R. efferatur, non nisi perraro evenit. Nix fere medio mense Martio liquescere incipit, quo facto, quae tempore hiberno fere perpetua erat temperies, tanta celeritate in temperiem veri propriam transmutatur, ut vix quatuordecim diebus elapsis, non modo, nivibus liquefactis, flumina ubique alveos excedant, sed omnibus locis etiam terra recentibus graminibus vestita cernatur. Sub finem mensis Aprilis calores initium habent, qui quidem fere continuo ad ineuntem usque Septembrem perdurare solent. September atque October temperatiores sunt; quibus transactis, Novembri hiemis frigora oriuntur.

Altera res, quae in coeli temperie permagni est momenti, silentio non praetereunda erit, quod in locis urbem circumjacentibus nullae inveniuntur sylvae. Quum enim saltibus sylvisque majoribus aeris humorem conservari, satis exploratum sit, illis quidem quod caret regio Orenburgensis, illam insignem aeris siccitatem sibi propriam ac peculiarem vindicat. Ut enim imbres continui tempore aestivo nulli sunt, item autumnus quoque maxima ex parte perquam siccus esse solet. Rursus nives, hieme e coelo delapsae, copiosissimae sunt, ut, quum semel terra oblecta nunquam hiemis decursu liquescant, tanta earundem accumuletur copia, quae vere solis radiis tepidioribus celerrime liquefacta, ut aquis omnia inundentur, efficere soleat.

Aeris siccitas, quae quidem interdum mense Junio Ju-

hique tantopere adaugetur, ut secundum observationes a viro doctissimo Aug. Noeschelio praesertim anni 1848 mense Junio institutas nullus aëre humor contineatur, ei, qui de coeli temperie, qualis Orenburgi cernitur, quaesiturus est, gravissima haud dubie maximique momenti videbitur¹⁾. Vis adversa ingrataque, quam ea aeris siccitas exhibet, intolerabili pulvere in oppido admodum augetur, cujus, quum praesertim plateae urbis lapidibus stratae non sint, interdum tanta copia omnia involvit, ut, e longinquo si spectas, tota urbs quasi nube circumdata esse videatur. Tabula hoc loco inserta, qua lectores benevoli de barometri atque thermometri statu, deque ventis, qui plerumque certis temporibus spirent, edoceantur, ex opere est Basineri; nam observationes eorum, qui, quamquam ejus disciplinae amatores, tamen non satis regulatim illas persequi potuerunt, omnino omittere non dubitavi. Quae de solis ortu occasuque adlata sunt, a viro clarissimo Maedlero accepimus.

Ex hisce igitur tabulis, ventos, ex terra plana spirantes Favonium, Notum, Euronotum, Eurum et Africum multo intelligimus frequentiores esse, quam Caurum, Boream et Aquilonem, ex istis flantes regionibus, a quibus Orenburgum montium Rhyemicorum excursibus secernitur. Ventorum tranquillitates rarissimae sunt, dum procellae subitae ac vehementissimae cum turbinibus, quae repente exortae, non minus celeriter cessant, creberrime observari possunt.

Coeli status, si in universum consideretur, singulis anni mensibus hic est: Januario frigora gravissima sunt, quae hujus mensis initio fere ad $- 25^{\circ}$ secundum columnam Reaumurianam adaugetur, nonnunquam, at id tamen non nisi raro,

1) Theodor Basiner's Reise nach Ghiva. Bemerkungen zu den in Ghiva angestellten meteorologischen Beobachtungen von Prof. R. d. m. p. S. 355.

ad $- 30^{\circ}$. Is mensis plerumque ventos saevissimos nivesque volantes, vento per aerem motos, sibi vindicat, quibus tamen frigorum vehementia semper diminui solet.

Februario mense frigoris vi haud parum minuta, plerique dies coelo sudo ac sereno, aerisque tranquillitate excellunt; ceterum haud raro hoc quoque mense multum nivium decedit.

Martio mense aer jam calidior fit. Uti initio plerumque adhuc nives cadunt, ita sub finem nivium copiae, quae per totam hiemem cumulatae terram premebant, conruunt, glaciesque, qua flumina tecta tenebantur, paulatim cedit. Exeunte hoc mense imbres magni et assidui non desunt.

Aprili deinde, glacie omnino liquescente, flumina super ripas effunduntur, simulque viriditas ubique laetissime herbescentis oculis oblectat.

Majo mense, qui maximam partem siccitate et caloribus insignis est, flumina, quae adhuc nivium copiis, in montibus liquefactis, aluntur, nondum in solitos alveos recedunt. Mensis sub fine calores maximopere incrementum, columna mercuriali plerumque ad $+ 25^{\circ}$ vel $+ 26^{\circ}$ elata. Id anni tempus Orenburgi vulgo sanitati maxime noxium existimatur, quoniam, calore tam incredibili celeritate incrementum, perniciose in corpus humanum vis exhibetur. Tonitrua, quamquam hoc mense crebrius, quam reliquis audiuntur, in universum tamen satis sunt rara.

Junium Juliumque menses pares natura atque indole una comprehendere licet descriptione. Calores sicci utrique sunt peculiare, qui quidem persaepe statu scalae Reaumurianae ad gradus $+ 29$ vel $+ 30$ adscendente longius per tempus continuari solent. Aer siccus est, quo etiam intolerabilior existit. Pluviae raro nubibus effunduntur.

Augusto mense, quamvis aestus nunc etiam permagnus

gravisque sit, columna mercuriali ad 29° sublata, tamen noctes jam aliquanto frigidiores evadunt, neque ita raro mera frigora nocturna ingruunt. Pluvia, quae omnino rarissime effunditur, tamen, quotiescunque ceciderit, aeris temperiem in longius temporis spatium refrigerat.

Septembri Octobrique paulatim ac pedetentim transitus in tempus hibernum paratur. Coelum die tepidum est, aërque purus, noctes autem frigidae. Ceterum hoc anni tempus, quod merito atque optimo jure pulcherrimum et amoenissimum aestimatur, annis proximis superioribus paululum commutatum, frequentioribus pluviis insigne fuit, quo accessit, quod dierum turbidorum numerus cum eo, quem prioribus annis observaverant, collatus aliquantulum adauctus esse cernitur. Hisce mensibus amoenissima illa fata morgana animadvertuntur, quae talium rerum insuetis tam simillimas imagines, easque saepenumero ex propinquo ostentant, ut ad phaenomena ista a rebus veris distinguenda aliqua opus sit exercitatione.

November mensis coelo nunc humido, nunc sicco frigora sibi vindicat. Sub finem omnia hiemem ostendunt, fluvii majore ex parte gelu clausi, terraque nive premitur.

December inter omnes menses saevissimis frigoribus excellit. Coelo plerumque tranquillo tacitoque frigus ad gradum altissimum evehitur, ut non raro tum homines, tum cetera animalia ejus vi exstinguantur. Anno 1848 adeo mercurius thermometri, extra urbis pomerium collocati, congelavit, qui quidem casus, quantum nos novimus, solus Orenburgi observatus est.

Quae hisce pagellis de coeli temperie protulimus, ea non referuntur nisi ad ipsam urbem Orenburgum locaque eam proxime circumjacentia. Coelum ubique ab soli natura atque indole aptum esse, in compertis est, unde in regione ab Orenburgo septentrionem versus sita temperiem longe aliam

montibus effectam, pariterque meridiem versus in regione arenosa aliam rursus apparere, non est quod miremur.

Coelum quam potissimum vim in valetudine incolarum habeat, in capite subsequenti locus erit, ubi diligentius expediamus.

Caput VII.

De morbis grassantibus.

In morbis Orenburgi vulgo repertis breviter describens discrimen a Doctore Richtero viro clarissimo in medica urbis Archangelopolis topographia¹⁾ propositum, nobis quoque retinere atque sequi liceat. Habemus igitur morbos endemicos atque epidemicos, quarum classium priori illae subiiciendae sunt affectiones, quae locorum natura, tum quae coeli temperie, denique quae incolarum victu cultuque prodignantur.

I. Morbi endemici.

A. Morbi endemici, locorum natura provocati.

Magna pars incolarum, tum inferioris, tum superioris ordinis, ex aliis regionibus Orenburgum immigraverunt, inter quos quidem sexus virilis facilius, quam muliebris, coeli temperie assuescere cernitur. Quibus plerumque tentari solent, morbi febris intermittens temporeque aestivo magnis caloribus dysenteria sunt. Sexus muliebris, qui omnino coeli influxus difficilius, quam virilis, tolerare videtur, fere assidue variis nervosarum affectionum generibus implicatur. Quamquam numerus morborum, vitae periculum adferentium, Orenburgi non ita magnus est, tamen coeli temperies, quominus

¹⁾ Versuch einer medicinischen Topographie der See- und Hafenstadt Archangel von Rud. Richter, Inaugural-Dissertation. 1828.

ad aetatem grandem incolae progrediantur, impedit; unde evenit, ut senes integros vegetosque non nisi perraro conspicias.

Orenburgum, quemadmodum in urbis adumbratione mihi ostendisse videor, situm habet satis salutarem. Positum est enim ad ripam praealtam fluminis rapido cursu defluentis. Quae tamen nihilo secius in urbe ad incolarum valetudinem emendandam augendamque commutari necesse videatur, omnino non desunt, quocirca paucis illa afferenda esse iudicamus. Plateae primum lapidibus stratae non sunt, quo fit ut per totam aetatem, ejus summa est siccitas, incolae perpetuo pulvere circumdati vivant, qui quidem quin non tantum in organa respirationis verum etiam in oculos perquam noxiam vim exerceat, dubium esse nequit. Quum tamen, id quod valde mirum iudicamus, pulmonum oculorumque inflammationes non tam frequenter, quam quis suspicetur, inveniri soleant, luti arenaeque pulverem non celeriter, citoque, sed sensim tardiusque vim exserere crediderim. Itaque, si forte, ne in plateis lapidibus sternendis nimium pecuniae consumatur, metuant, saltem ex fontibus silanis tantum incolis aquarum suppeditari oportet, quod ad plateas semel singulis diebus inspergendas rigandasque sufficiat.

Accedit huc alterum quoddam incommodum, quod in suburbio veteri platearum tanta est angustia tantusque squalor. Qui enim illam urbis partem habitant finum, quo non ad cubacula calefacienda utuntur, vel in domorum areis relinquunt, vel ad exstruendos aggeres usurpant, quibus tempore verno a fluminis inundatione tutos sese praesent. Simul in hoc ipso suburbio complures insunt lanienae officinaeque saponariae, quas tamen medicina publicae disciplinae propiciens intra urbis moenia exstare vetat. Quae omnia inter sese conjuncta satis multum ad miasmata progignenda conferunt, quae revera reperiri non nisi is poterit infliari, qui

numquam id negotii susceperit, ut hominibus pauperibus infimoque loco natis in ipsorum casibus tuguriisque auxilium adferat. Inter morbos autem, qui ex istis causis originem suam ducant, illae febres intermittentes, quarum summa observatur pertinacia, principem locum obtinent.

Praeter haec alius quoque rei mentionem nunc injiciendam esse existimaverim. Infra Orenburgum urbem in locis inferioribus ad Daicis fluminis ripas positus, quum quoque vere aquis inundentur, postero tempore, quum annis in alveum suum jam recessit, parva quaedam stagna existere solent. Is ipse locus oppidanorum pecudibus pascendis destinatus est. Itaque non solum pecora aquam putidam et impuram ideoque valetudini parum commodam bibunt, verum etiam augetur id incommodi eo, quod moris est, omnes pecudes mortuas, in eundem locum advectas, non humo infodere, sed soli putrefaciendas relinquere. Equidem, ut de rei veritate mihi persuaderem, ultro aliquando illuc me contuli ipsamque rem omnia, quae ante fando audieram, longe exsuperare vidi. Quod incommodum quamvis oppidanis nequaquam incognitum sit, tamen in urbe Orenburgo opinio ista pervulgata est, qua lac arbitrantur infantibus non nisi insalubrem cibum esse, luemque pecuariam, quotannis inter pecora saevientem, tam esse inveteratam, ut tolli aut sublevari amplius nequeat. Me iudice haec ipsa res inter causas, ob quas tempore aestivo tam vehementes diarrhoeae inter infantes frequentissime observentur, gravissima maximique momenti ducenda est. De his tamen infra.

B. Morbi endemici, coeli temperie effecti.

Magnis aestate caloribus, acerrimisque tempore hiberno frigoribus, quae tantopere contraria invicem se excipiunt, praecipue accidit, ut inflammationes varii generis, praesertim

organorum respirationi inservientium, tam crebro Orenburgi reperiri soleant. Qui morbi quam saepe sint obvii, ex tabula de aegrotis in nosocomio militari curatis inserta facillime cognoscitur. Vere, quando temperies tam repente variatur in primisque barometri status tam mutabilis cernitur, haud raro casus apoplectici, lique gravissimi inveniri solent. Eisdem causis tribuendum erit, quod dysenteria vere interdum ingruit, quam tamen, Deo gratiae agenda sunt, nunquam adhuc tam late propagatam fuisse, ut funestae epidemiae indolem indueret. Aliquot abhinc annis febris intermittens omnino endemica exstitit, atque ita Orenburgi domicilium suum fixisse videtur, ut non nisi paucos ex incolis reperiatis, qui eo morbo nunquam laboraverint. Igitur anno 1836 aegroti 119 eo morbo impliciti in nosocomium militare recepti fuerunt, anno 1837—87, anno 1838—97, anno 1839—184, anno 1840 adeo 642, anno 1841—419, anno 1842 jam 1522, anno 1845—1064, anno denique 1844—768. Ex hisce relationibus, quantopere is morbus ultimis annis increbuerit, facile apparet, qui tamen tempore posteriore inde ab anno quadragesimo quarto fere vi sua non videtur auctus esse. Ceterum non silentio praetermittendum est, in catalogis de aegrotantium numero, in militari nosocomio febrem intermittentem non discrete afferri, si aegrotus alio eoque graviore malo simul correptus est, etsi forte illa una adfuerit. Ea febris intermittens, uti varias formas induit, ita forma gastrica frequentissime est obvia. Quum, primariam ejus affectionem causam in coeli temperiei rationibus positam esse, satis liqueat, non erit mirandum, quod aegroti, etsi reconvaluerint, quoniam coeli influxui omnino subtrahi nequeant, ad morbos recidivos tam proclives sunt. Forma comatosa, quae et ipsa non prorsus deest, tamen raro animadvertitur. Denique complicationis cujusdam, quam febris intermittens cum typho

inire solet, mentio injicienda erit, quae nobis Hemitritaei quandam imaginem offert. Idem malum, quum plebs infima partim non satis rei familiaris habeat, ad medicamenta necessaria sibi comparanda, partim opinionibus praepjudicatis atque superstitione inducta, remediis domesticis utendo medicum in auxilium non vocet, affectionibus secundariis permultum calamitatis inferre cernitur. Hinc enim accidit, ut inter homines rusticos hydropes, tumores hepatis et lienis ubique inveniantur. Morbus iste omnibus anni temporibus, praesertim tamen autumno atque vere, ingruit.

Phthisis pulmonalis non ita raro occurrit, effecta illa quidem iisdem quibus pulmonum inflammationes causis. Ea vel ut exitus inflammationis pulmonum apparet, vel, nulla inflammatione praegressa, continua istarum rerum nocentium vi progenita intrare solet. Remedium, Orenburgi semper adversus hanc affectionem adhibitum, eamque ob causam haud immerito tantis laudibus celebratum, in potione quadam consistit, ex lacte equino parata, nontineque Kumis appellata.

Catarrhi, tempore veris autumnique praecipue obvii, non tamen ita frequenter observantur. Rheumatismi persaepe inveniuntur, in primis quum hieme tam acerba sunt frigora, rarius multo autumno vereque.

Tum saepenumero funestum exitum habent diarrhoeae, quibus infantes, in primis lactentes mensibus calidioribus tentantur. In examine de morbi initii instituendo prorsus nullae aliae causae cognoscuntur, ex quibus ista diarrhoea, quam epidemicam dixerim, provenierit. Uti in ordinum inferiorum familiis lactis vaccarum non satis valentium usus multum nocuerit, ita in parentum nobiliorum infantibus ea quidem causa non ponenda erit; contra saepius mihi oblata fuit occasio arctum quendam connexum observandi, quo istud malum cum aeris mutationibus contineatur. Approbatur

idem illa re, quod hae diarrhoeae, uti nunquam ante Septembrem ineuntem prorsus sublatae credendae sunt, sed potius, quamvis nulla causa adfuerit, iterum iterumque recurrunt, ita, simulatque calores aestivi finem ceperunt, sine ullo artis auxilio sponte evanescere solent. Quantopere iste morbus inter infantes lactentes grassetur, id modo sufficiat documentum, quod nonnullis annis tertiam eorum partem absumptam esse constat.

C. Morbi endemici, ex vivendi ratione orientes.

Nutrimenta, quibus quis utatur, variis morborum generibus ansam praebere, quis est qui ignoret? Orenburgi autem totius aetatis decursu inferiorum ordinum homines frugibus vescuntur, quarum partem majorem insalubrem esse dicas. Primum allio cepa usi, mox cucumere sativo, tum cucumere melone citrulloque vescuntur, quos quidem quae denique excipit, brassica oleracea ceteris non minus tum ad digerendum difficilis, tum parum nutritibilis est. Cucumerum melonum citrullorumque, qui tam parvo pretio constant, ut quantum carro maximo contineatur, sexaginta vel septuaginta copecis monetae argenteae emas, homines ab ima plebe fere incredibilem copiam consumere consueverunt. Ex cucumerum quidem citrullorum usu raro malae sequelae prodeunt, cucumeres melones autem, simulatque majorem copiam ederis, semper noxiam vim exserere, certum exploratumque est. Qui inde proveniunt casus adversi continuae diarrhoeae sunt, adde dysenteriam et tractus intestinalis inflammationes. Hieme urbis incolae cibis alibilibus vescuntur, multum carniū panemque salubrem ex tritico factum edendo.

Qui incolarum formulam religionum Muhammedanae adiecti sunt, totum per annum carne vescuntur, et, quo quisque sit divitior, tanto pinguiore. Quo quidem ex victu nimiam

obesitatem, magnamque ad inflammationes et exanthemata proclivitatem enasci, consentaneum est. Morbi praecipui, ex causis modo commemoratis orientes, febres sunt gastricae, deinde febres biliosae, nec non febres intermittentes, tum inflammationes et haemorrhoides. Denique inter exanthemata, apud Asianos frequentissime obvia, prae ceteris Tinea, Herpes et Psora appellandae erunt.

Scorbutus, qui Orenburgi pro portione satis raro occurrit, fere non observari solet, nisi in nosocomio militari.

Scrophulae, quas vulgo dicunt, si in Asianis inveniantur, modo in exceptione esse (mibi quidem ipsi talis casus ne semel quidem observatus fuit), etiam inter Orenburgi incolae Christianos tantum in hominibus, altiore loco natis animadverti solent, unde illas quidem non a coeli temperie aut ab alimentis originem suam repetere jure concluderis. Attamen inter homines altioris atque medii ordinis ea affectio longe lateque diffusa est. Stomacae Orenburgi in infantibus annorum 2—5 creberrime inventa, nunquam tamen epidemice saeviens, semper ex impuritate aut nutrimentis parum aptis ortum suum habere solet.

Ex potionibus, Orenburgi usitatissimis uti innoxias dicas theam, nec non illam potionem Kwas appellatam, alteramque sub nomine Kumis satis cognitam, ita vinum adustum, permagnae incolarum parti admodum probatum acceptumque, haud dubiae illis perniciiei esse, satis manifestum est. Qui Muhammedi doctrinam sequuntur, lege Corano praescripta vinum adustum sumere vetantur. De mania potatoria, ex continuo perpetuoque ejusdem usu profecta, descripta a viris clarissimis Richter *) et Erdmann **) , quum ad morbos Oren-

*) Richter's Topographie von Archangelz. S. 128.

**) Erdmann's Topographie von Kasan. S. 136.

burgo urbi proprios non pertineat, ab hoc loco alienum videtur uberius fusiusque disserere.

Deinde, si de habitationibus quaeratur, domus, quas homines inferioris loci teneant, etsi non omnes bonae, tamen si cum illis, quas ceterae imperii Russici urbes offerunt, comparaveris, certe non malae aut insalubres dici queant. Quae multum incommodi efficit, lignorum penuria morborum vix ansam praebere credatur, si quidem incolae ex fimo ignis materias ad cubacula calefacienda parare solent. Hoc loco autem morbi cujusdam mentionem inferre liceat, qui, quemadmodum in Russia satis raro invenitur, ita inter quosdam populos Orenburgi crebro observari potest. Dico entropion idiopathicum inter Schuwaschos et Morduinis obvium, quod et ipsum, istas gentes Finnicae stirpis esse, documento fuerit. Namque apud Kirgisos, quamquam per totam hiemem in fumo versantur, entropion istud non apprehenditur.

Mercatura quaestusque et ipsi morborum causam afferunt, inter quos pustula maligna primo loco ponenda esse videtur. Accepit id malum pestis Sibiricae nomen, quod in meridionalibus Sibiriae partibus calidis aestatis mensibus, nulla, quantum quidem monstrari potest, contagione praegressa, sponte existere solet. Quod autem is morbus eodem tempore saepenumero in gregibus animadvertitur, quodque semper corporis partibus non tectis initium sumit, videtur id adducere posse, ut inoculationem quandam, per insecta effectam, statuamus. Orenburgi ea affectio maximam partem solis inferiorum ordinum hominibus propria est, pellium mercatu quaestum facientibus. Pustula plerumque, neque tamen semper, in partibus corporis nudis praesertim in facie colloque primum apparet, neque statim principio ad aegrotum animadverti solet. Namque nihil omnino molestiarum affertur, nec

nisi parvula nigri coloris macula existit, nullo tamen dolore aut tumore vel locorum circumjacentium rubore comitante. Ac si istam maculam pupugeris, saepius sat alte descendere poteris, priusquam se pungi sentiat aegrotus, unde gangraenam ortam esse liquet. Ad haec symptomata localia tertio plerumque die (nec tamen initium certo definiri potest) capitis dolores leviorque status febrilis comites sese addere solent. Die quinto aut sexto omnibus in casibus, etiamsi forte morbus in remotiore aliqua corporis parte se evolverit, colli tumor ingruit, nulla tamen venarum aut vasorum lymphaticorum intumescencia, ad collum versus tendente, observata. Gangraena localis jam summa celeritate sub cutis superficie longius propagatur, ut quondam in casu eo, quem unus ex meis collegis honoratissimus Dr. Stanislawsky mecum communicavit, cutis normali statu prorsus non commutato, textus cellulosi gangraena jam latissime extensa fuerit. Colli tumore magis magisque adaucto febris vehementissima nec non deliria existunt, quo facto aegrotus, si quidem morbus diutissime duraverit, die nono, symptomata suffocationis vel paralyseos cerebri, sanguinis repletionem nimia provocatae, offerens mortem occumbere solet. Is morbus, quamquam, si mature deprehendatur, facili negotio tolli potest, ratioque tum ineunda omnibus satis est cognita, tamen ingenti hominibus rusticis est terrori. Auxilium quod, malo satis mature animadverso, in usum vocandum est, in sectione decussata consistit, qua per massam gangraenosam usque in partes sanas facta, vulnus materia aliqua irritante, qua inflammatio intensiva provocetur, obtegendum erit. Vulgus plerumque ad id efficiendum liquore ammonii, aut, is si defuerit, pulvere Nicotianae in vulnus inspergendo utitur. Equidem semper tantum unguento digestivo in vulnus injecto-eundem eventum vidi, qui quidem talis est, ut frustum magnum cutis textusque cellulosi per

suppurationem summoveatur. Interne, si vis, praebeas acida, quod tamen minoris esse momenti credo.

Malum, in imae plebis hominibus persaepe inventum, herniae sunt, quarum pro causa occasionali fuerunt, qui morem equitandi haberent. Verumtamen illos quidem falli, vel inde eluceat, quod, dum Kirgisi, qui semper fere equis insident, rarissime herniis afficiuntur, inter Cosaccos, qui jam a prima adolescentia operibus rusticis incumbunt, saepiusque magna onera ferunt, herniae perquam cernuntur solitae esse. Nimirum praedispositionem ad eum morbum, uti ubique, etiam Orenburgi in laxis corporis texturis positam esse, arbitramur.

Praeter morbos allatos nescio equidem quos praeterea Orenburgo peculiare vivendi ratio gignere dicatur, nisi forte huc traxeris, quod hac in urbe luxationes et fracturas, lapsu ex equis effectas, observandi permultae medico occasiones praebentur.

Si polygamiae atque opinionis pervulgatae memor sis, qua Muhammedi sectatores voluptates libidinosas Venerisque intemperantiam non nefas ducunt, — si denique Orenburgum oppidum militare esse reputaveris, ubi, ut exemplum afferam, in suburbio Cosaccorum maribus 954 numeratis non nisi 500 feminae reperiuntur, facile in eum errorem delabi possis, ut luem veneream longe lateque diffusam esse conjicias. Attamen tantum abest, ut id verum dicere possimus, ut istam luem veneream Orenburgi non frequentiore quam in aliis oppidis esse certo contendere liceat. Non loquor nunc de rusticis, inter quos quidem prorsus diversa rei ratio est; sed inter milites quoque, quos vulgo notum est talibus malis saepissime laborare, non crebriorem, quam alibi, morbum esse catalogi de aegrotantium in militari nosocomio numero compositi satis documento esse queant. — Sicuti gonorrhoea Orenburgi summa pertinacia excellit, ita ulcus syphiliticum primum plerumque

minus malignum decursum init. Inter incolas Muhammedi doctrinam profitentes saepenumero secundaria ulcers syphilitici forma animadvertitur, cujus rei causa in eo est posita, quod istud malum aut negligunt, aut per sacerdotes curant, quorum methodus satis perversa esse solet. Usus sassaparillae et fumigationes Zinabaris vulgo recepta lateque divulgata sunt.

Solita constitutio morbosa est gastrica; saltem sex annis, per quos Orenburgi versatus sum, nulla alia mihi oblata fuit. Praeterea febris intermittens prae ceteris morbis tantopere invaluit, ut omnes aliae, quae reperiuntur, affectiones in illam transire, ejusque indolem induere, aut cum ea complicari posse cernantur. Quod praecipue anni hujus saeculi quadragesimo altero, tertio quartoque est cognitum.

Huc praeterea trahendas censeo cataractam lithiasimque tam crebro obvias; quorum malorum utrumque, praesertim tamen posterius, omnino in australibus atque orientalibus Russiae partibus frequentissime observatur.

II. Morbi epidemici.

Anni temporum vicissitudinibus Orenburgi quoque varios procreari morbos, non est, quod admoneamus. Referendae huc febres catarrhales rheumaticaeque hieme atque vere frequentes, febres nervosae aestati propriae biliosaeque auctumno praecipue observatae. Accedit, quod, quum coeli temperies tam celeriter in partes contrarias, acerbissima frigora summosque calores, abeat, tanta inflammationum multitudo existere solet, ut eas vere epidemicas judicare liceat.

Ex epidemicis exanthematis acutis quotannis constanter morbilli et tussis convulsiva ingruunt, quorum tamen decursus quum plerumque parum malignum sese exhibeat raro tantummodo, si quidem rerum conditiones valde infaustae fuerint,

exitus letalis observatur. Varioloides, quae et ipsae fere quotannis apparent, non minus decursum habent haudquam iniquum. Quum autem, quamvis summa cura atque diligentia adhibita, tamen ii, qui publicam disciplinam exercent, ne pars haud exigua incolarum vaccinae inoculationem subterfugiat, prohibere nequierint, praesertimque qui Muhammedi religiones profitentur, vel negligentia vel ridiculis opinionibus praeduectis ducti inoculationem omittant; fere quotannis mense Decembri inter ordinum inferiorum homines variola erumpere atque saevire cernitur; qua in re, aliquot annis transactis, vaccinam vim suam a variolis tutandi exuere, persaepe cognosci potest. Quae causa est, cur etiam altiore loco nati, praesertim feminae, iterum iterumque inoculationis experimenta in se ipsis repetant.

Quamquam scarlatinam, si hominibus senioribus fides tribuatur, Orenburgi nunquam ante viderunt, tamen anno huius saeculi quadragesimo septimo mense Decembri morbus exstitit, quem equidem nullo alio, quam scarlatinae, nomine designare possum. Jam mensibus illius anni Octobri atque Novembri ex oppido Ietzkaja Saschtschita appellato nuncius mihi adlatus fuit, inter infantes morbum quandam exortum esse, quo magna aegrotantium multitudo jam extincta foret. Medici eum morbum miliariam nominaverunt. Ineunte Decembri, quo frigora aspera eademque sicca erant, intra duas hebdomades infantes duodecim morbo affecti sunt, ex quibus quum mihi octo tractandi mandati essent, tres reconvalere, quinque mali vi abrepti fuerunt. Quae huic morbo peculiaris videbam symptomata, haec sunt: aestus, capitis obnubilatio, dysphagia et deliria, quae magna faucium totiusque colli intumescencia subsequeretur. Die tertio exanthema quoddam, quod omnino miliariae indolem prae se tulit, primum in pectore facieque erumpebat, quod deinde brevi per

reliquum propagatum est corpus. In casibus iis, qui funesto exitu finiebantur, encephalitis symptomata apparebant, quo facto, quamvis efficacissima methodus antiphlogistica in usum vocaretur, infantes mortem occumbent, exsudati in cerebro symptomata offerentes. Contra in casibus iis, quorum prosper eventus esset, furfuracea desquamatio, interdumque oedema, semel adeo hydrothorax consecutus est, quem tamen, diureticis adhibitis, brevi tempore tollere mihi contigit; his in casibus ammonium carbonicum in usum vocavi. Mea sententia eum morbum non alio nomine appellare licet, nisi Scarlatinae miliariae.

Laryngitis exsudativa, admodum raro inventa, nunquam epidemici morbi indolem induit. Diphteritis, quantum nos quidem novimus, Orenburgi nunquam occurrit. Typhus, qui quotannis latius latiusque ad Orientem versus propagatur, Orenburgi, quamquam non omnino rarus sit, ad hoc tempus tamen epidemice nondum saeviit.

Prima Cholera epidemica, in Europa observata, Orenburgi prorupit. Mercatorum enim agminibus ex Buchara redeuntibus, in ipsa urbe exorta, per totam provinciam Orenburgensem propagata fuit; quo facto quum anno subsequenti etiam in oppido Astrachano magna vi erupisset, ex duobus his locis per totum imperium Russicum effusa est.

Cholera, quae anno 1847, quum per magnam provinciae Orenburgensis partem summa vi vagaretur, ipsam urbem non tetigit, anni insequentis Junio fere medio primum prorumpens, jam die ejus mensis vicesimo vehementissima facta, ad Julii mensis diem alterum cum maxima saevitia perduravit, indeque paulatim imminuta mensis Augusti die decimo omnino evanuit cessavitque. Forma ejus funestissima visa fuit, unde factum est, ut innumerabilis hominum multitudo, in quibus fere omnibus exsudatum in cerebro observatum est,

mali impetu conficeretur. Unica quidem, cujus aliqua cernebatur utilitas atque successus, methodus antiphlogistica erat; qua sanguinis evacuationes, hirudines cucurbitaeque applicari solebant, interne Calomel atque Ol. Ricini adhibebantur. Eam curam pro cujusque aegroti propria natura multas commutationes subivisse, per se patet.

Epizootiae.

Duo sunt morbi praecipue inter oppidanorum rusticorumque greges frequentissimi, quorum alter, pestis boum^{*)}, pecori cornigero proprius est, alter rursus, cui pustulae malignae^{**)} nomen est, praecipue equos tanta vi tentat, ut nonnunquam Cosaccos, ne itinera per regionem desertam suscepta persequantur, impedire dicatur.

Etiamsi tempore aestivo, cujus tantos calores esse jam supra admonitum est, Orenburgi urbis plateae permagno canum dominis carentium vagorumque numero repletae sunt, tamen, id quod haud immerito mirandum fuerit, rabies canina non nisi rarissime reperiri potest. Cujus rei causam si quaesieris, credatur illa quidem in eo esse posita, quod Orenburgi neque pariter atque ceteris in urbibus in severa custodia tenentur canes, neque more receptum est, ut ex catulis partu editis feminae, paucis exceptis, in aqua demergantur. Quae quum ita sint, numeri discrepantia, quae vulgo inter mares feminasque est, tollitur, minusque causae ad coeundi appetitum supprimendum adfertur, quae res tamen dubitari non potest, quin plurimum ad rabiem caninam provocandam conferat.

^{*)} Чума.

^{**)} Сибирская язва.

APPENDIX.

De morbis in regione deserta, a Kirgisibus habitata, obviis.

Tum munus, quo fungor, medici collegio, penes quod Kirgisorum regimen est, adlegati, tum itinera aliquoties per desertam regionem, ab ista gente habitata, suscepta annis 1845 et 1847 multum mihi obtulerunt occasionis, morbos, quos illa terra sibi peculiare propriosque vindicat, certius atque diligentius cognoscendi.

Ars medica inter populum, deserta tenentem, quasi in incunabulis atque pueritia est; adeoque cognitiones ejus saeculis proximis superioribus imminutas depravatasque esse, inde intelligas, quod, quibus utuntur, medicamenta maximam partem arcana sunt, de quibus ipsi nullam sibi rationem reddere queant. Postquam ista natio, libertate amissa, nullius amplius gravitatis atque momenti esse coepit, litterarum etiam atque artium studia necesse erat elanguescere et ad nihilum redigi. Namque, qui populus nulla stabilia atque fixa habeat domicilia, cujusque stirpes singulae perpetuas inter se inimicitias gerant, non potest, quin etiam a priori ingenii vi atque facultate paulatim desciscat. Etenim, omni cogitationum commercio sublato, animum ad res humiles et quotidianas converti necesse est. Altera causa, cur ars medica nullam apud istos certae disciplinae formam accipere potuerit, in religionibus Muhammedi innixa esse dicatur. Ea enim religio,

quum suos sectatores, ab omni ingenio animorum studio alienatos, ad vanos honores voluptatesque libidinosas convertat, omnes ad altiora natus contentionesque funditus abolet et exstinguit. Quam ob causam omnes, qui ei addicti sunt populi, — initio quidem, tum victoris suis elati, tum eam viam, quam gentes christianas suo imperio subjectas instituisse videbant, secuti nonnulla, memoratu digna, animorum cultus documenta ediderunt; postea tamen illis, quae a Christianis repetiverant, veluti exhaustis, — magis magisque concidere statuque rudi et inculto demergi coeperunt. Coranum omnibus libris praestare atque omnia in illo non inventa prava et mala esse rati, ab omni litterarum amore studioque defecerunt. Tertia causa unde evenit, ut Kirgisi ab omni ingeniorum cultura abhorreant, in acerrimo atque inexpiabili adversus Christianos odio ponenda est, quo fit, ut, quamvis omnibus in rebus Christianos superiores esse videant, tamen, ne quid ab iis accipiant, anxie vereantur.

Medicinae quoque non nisi initia quaedam apud Kirgisos deprehenduntur, quippe apud quos non solum medicamenta et subsidia, quae in promptu sunt, perquam pauca et exilia sint, verum etiam soli sacerdotes, Corani praecepta sequentes, morbis obviis medeantur. Regio deserta ut omnino non multum herbarum offert, ita earum etiam, quae reperiuntur, permultas, qua excellant virtute et vi medica, Kirgisi ignorant. Inter morbos autem, qui regioni incultae a Kirgisibus habitatae proprii sint, duo praecipue afferri possunt, variolarum epidemia atque lues venerea.

Kirgisus, ex genere Mongolico ortus, corporis proceritate haudquaquam insignis, robusta et compacta structura excellit, simulque ad obesitatem admodum proclivis est. Altera ex parte vivendi ratio, qua utitur, vulgo cum gregibus suis pascua peragrans, corpora corroborat firmatque, ex

altera infantes debiliores, quos opinantur a Deo poenae loco sibi dari, necessaria cura deficiente, praesertim hiberno tempore, iniquis rerum conditionibus brevi efficiuntur, ut ea res in universo valetudinis statu maximi cernatur momenti esse. Nutrimentis utuntur carnibus atque lacte, et praesertim lac equinum aetatis tempore iis usitatissimum est. Divitiores praeterea oryza vescuntur, pauperes in vicinia coloniarum a Russis deductarum viventes frumento.

Ad luem veneream quod attinet, is morbus, quamquam ejus originem nunc certo exquirere difficillimum est, haud dubie tamen a Russis ad Kirgisos translatus fuit. Praeterea quod Kirgisibus, praesertim hieme, regularem, quo istud malum tollatur, curam subire non licet, opiniones quoque, quibus de ejus natura atque indole ducuntur, tam falsas errorumque plenas esse dolemus, ut quotannis innumerabilis hominum multitudo eodem absumatur. Malum syphiliticum primum in universum non crebro reperitur, attamen forma secundaria per se proprii generis morbus exstitit. Ozaena syphilitica, ulcera pharyngis, caries atque exanthemata malignissimi generis ubique offeruntur, nulla tamen genitalium affectione praegressa. Kirgisi, quamvis quotidie terribiles maxime hujusce mali formas exitusque funestissimos ante oculos habeant, tamen ut contagiosam affectionem esse, multumque periculi minitari credant, nullo modo adduci possunt. Qui prope colonias Russicas habitant, ab vetulis mulieribus tractati decoctum Sassaparillae hauriunt, eumque in finem, ut in domibus aëris aditus oclusis curationem sudatoriam perferant, in Cosaccorum vicos se conferunt. Quod Dom. Jagminus *) in regione inculta Kirgisos multum mercurio

*) Киргизъ-Кайсацкія степи и ихъ жители. Сочиненіе Дг-на. 1846. pag. 46.

muriatico corrosivo abuti contendit, id credo falsis relationibus, ab illo medico collectis, niti; namque ipse id praesens suis oculis vidisse non putandus est. Fumigationes Zinbaris saepenumero multum calamitatis intulerunt. In stirpe quadam Kirgisorum, cui Djagailbale nomen est, medicum quendam Kuan-Bay, cujus summa apud populares suos fama atque auctoritas erat, conveni, qui mala syphilitica decoctis ex radicibus Sassaparillae, Caricis arenariae, Liquiritiae et Bardanae paratis se curare, simulque internum unguenti mercurialis, a se ipso facti, usum adungere professus est. Quae cura tam prosperum saepe fertur eventum ostendisse, — nempe in quibus non bene processit mortui humo jam leguntur — ut aliquot ex annis ea methodus ab omnibus in usum vocari coepta sit. Syphilis autem singulos in annos vi atque vehementia increescere videtur, nec, qualis hujus rei futurus sit finis, praedici potest.

Variola, quam Jagminus operis citati pag. 68 falso affirmat ex triginta annorum spatio inter Kirgisos reperiri, ultra omnem hominum memoriam nunc magis, nunc minus in regione deserta saeviens, sine dubio a primo Kirgisorum cum Europaeis congressu repetenda videatur. Tempore aestivo quod dicit Jagminus variolas inveniri, ego et ipsum nequaquam concedere possum. Verum quotannis mensibus Novembri atque Decembri epidemia variolarum initium capit, quae aliis locis lenior, in aliis gravior, quousque rei exploratio pertinere potest, ubique multum cladis damnique importare cognoscitur. Kirgisi, quam contagiosa sit variola haud ignari, si quem ea correptum vident, divinae providentiae curaeque permittunt, nec nisi materiis ad ignem concipiendum aptis cum aqua nonnullisque alimentis relictis, turgurium, in quo aegrotus jacet, deserere solent. Unde fit, ut, nisi forte homo aliquis, qui variola jam defunctus tutus

videatur, aegrotantem repererit, nihil amplius auxilii misero praebeatur. Tristissima vereque terribilis conditio est, in qua, morbo qui defuncti sunt, se versatos esse narrent. Frigus, quum turguria, quibus utuntur, ad calefaciendum difficillima sint, acerbissimum, victusque penuriam, nullo praeterea medico auxilium ferente, infelicissimi homines perferre coguntur, at nihilosecius, quod mirabile dictu, fere dimidia pars aegrotantium ex morbo evadit. Jagminus quae de vaccinae inoculatione introducenda pulcherrime loquitur, „ut longum iter per praecepta, breve per exempla dicat, difficile per vim, facile per blanditiem“, ea quis neget, dummodo exsequi et ad effectum ducere liceat, admodum belle ac praeclare disseri? Ipse Jagminus itinere per regionem incultam suscepto apud Kirgisos quidem, quum mercantium agmina, quibuscum profectus est, Kirgisorum stirpes evitare soleant, vix multum moratus est, attamen vellem equidem vel in uno Kirgiso inoculationem instituere conatus esset; vidisset tum, quam parum id inceptum succederet. „Exempla“ quidem, quibus tam multum tribuit, quotidie Kirgisorum oculis observantur, namque Russos, quibus vaccina inoculata est, variolam nil metuere vident, et, quam Jagminus aspernatur et improbat, „vim“, quis est qui adhibere conatus sit? attamen „blanditiis“ hic nihil profici, equidem usu edoctus affirmare possum, omniumque minime per sacerdotes quidquam impetrari posse, adjicio, quos cognoverim ipsos ceteram multitudinem ab inoculatione subeunda devocare. Sex potius annos frustra operam dedi, ut uni Kirgisorum inoculare vaccinae contingeret, dum aliam viam ingressus multo facilius voti compotem me videbam. Causa enim primaria, qua adducti Kirgisi inoculationem tantopere refugiant, in odio, quo contra Christianos ducuntur, innixa est, a quibus id boni sibi adferri nolint. Ex quo autem chirurgum, Muhammedi

formulae addictum, institui, in desertae regionis parte orientali primo anno septuaginta, altero jam centum, tertio jam centum quadraginta Kirgisii vaccinam inoculandam curavi. Quodsi decem Kirgisi, qui nunc in schola chirurgorum castrensium erudiuntur, inde dimissi mihi adfuissent, optima etiamque de tempore futuro sperari posse confido.

De pustula maligna, quam vidimus Orenburgi quoque occurrere, quantum satis videbatur, accuratius exposuimus.

Quemadmodum tres, de quibus diximus, morbi eo, quo in regione deserta apparent, modo memoratu dignissimi sunt, ita ceterae affectiones non nisi ratione, qua tractari solent, animos ad se advertere possunt. Quas methodos, si hoc loco commemoravero, lectorem benevolum admonitum volo, ne forte me easdem comprobare opinetur. Medicamenta, quibus Kirgisi vulgo utuntur, partim a mercatoribus Russicis emunt, partim regiminis supremi collegium, ut gratuito inter Kirgisos distribuerem, mihi commisit. Inter medicamenta, quae Jagmino si credas (pag. 44) ipsi Kirgisi colligant, complura appellata sunt talia, quae in regione inculta prorsus non inveniuntur; exemplo sint Juniperus et Paeonia. Medicamenta, quae a mercatoribus ad Kirgisos importantur, haec sunt: Kali nitricum, Murias Ammonii, Cuprum sulphuricum, Cuprum aceticum, Alumen crudum, Sulphur, Hydrargyrum vivum, Acidum sulphuricum, nitricum et oxymuriaticum, radix Sassaparillae, radix Rhei, Cantharides, Camphora, Oleum Therebinthinae, Balsamum Opodeldoc, Therebinthina cocta. Praeterea ex Buchara complura resinae genera et radix Sumbul adferuntur. Quae equidem medicamentorum frequentissime dispertior, et additis utendi praeceptis ad singulos regulos mitto, haec sunt: Laxantia et Emetica, Unguenta volatilia, Chininum sulphuricum, Argentum nitricum fusum, Folia Sennae, Species pro decocto lignorum, radix

Sassaparillae, Species pro infuso pectorali, Salep, Unguenta contra scabiem, et quod identidem expeti solet Electuarium Theriacale.

Singulos morbos, quos statim afferam, vel ipse observandi plurimas occasiones habui, vel quaerendo et seiscitando comperi, vel denique, ab regionum longinquiorum incolis consultus, ibi exstare cognovi.

Inflammationes, tum internae, tum externae, frequentissime observantur. Inflammationes externas plerumque adipe calido, nunquam etiam hirudinibus, quae in plerisque regionis incultae lacubus inveniuntur, applicandis, vel scarificationibus impugnare consueverunt. Pulmonum inflammationes pro portione raras esse, laud miramur, si quidem pulmones aëre in cubiculo concluso non debilitari, Kirgisosque inferiore loco natos quum aestate tum hieme pectore non coopto incedere, ideoque externa thoracis tegumenta coeli temperiei influxibus iniquis adsueta esse reputaverimus. Pariter encephalites non ita crebro occurrunt, quoniam Kirgisi capita sua rasa a calore pariter atque frigore summa cura atque diligentia defendere cernuntur. Contra inflammationes omnium abdominis intestinorum frequentissimae.

Febres, nisi quae ab alio malo primario dependērent, equidem nullas vidi. Febris intermittens, quae nonnullis abhinc annis inter Kirgisos quoque tempore verno saevire coepit, quoniam nullum iis, quo utantur, remedium cognitum est neque mihi, nisi qui propiora domicilia habeant, Chininum sulphuricum mittere liceat, saepenumero per complures annos continuos perdurat. Verumtamen raro hepatis et lienis tumores animadverti. Utuntur ad tollendam febrem intermittentem precationibus atque amuletis; ossibus equinis juxta se appositis dormitum eunt; quin etiam, id quod ipse meis oculis vidi, viva vipera vescuntur, ejus caput caudamque

manibus tenentes, corpus dentibus lacerant sensimque devorant.

Phthises, si quidem ab iis discesserimus casibus, ubi syphiliticum malum jam inveteratum aut affectiones cariosas subsequiebantur, ego ne semel quidem observavi, unde omnino raro inveniri, conjicio. Quamvis enim, posse eum morbum inveniri, nequaquam infitior, tamen, non nisi rarum fore, inde concludas, quod Kirgisi per totam aetatem potione illa Kumis dicta utuntur, quam quidem omnia quae in promptu sunt ad phthises oppugnandas medicamenta longe superare, non est, quod negemus. Ea potio ex acido lacte equino paratur, quod sibi illud peculiare vindicat, ut nunquam coagulet, et brevi tempore, acido carbonico efformato, in fermentationem spirituosam abeat. Sapore potio illa perquam jucundo excellit, quo accedit, quod admodum est nutritibilis et immensa ejus copia sine damno hauriri potest. Quae potionem sumptam subsequuntur phaenomena, inclinatio ad dormiendum, adauctus toto corpore calor, sudor atque urinae aquaticae secretio solito largiori afferenda erunt, quo pressionis cujusdam sensus in vesica urinaria perceptus additur, qui tamen initio tantum animadversus, brevi totus evanescit. Potionis usum si per aliquod tempus continuaveris, coeundi desiderium accrescit, plethora existit, quae ne noxiam vim inferat, multum ut corpus moveas et agites, effagitat, simulque corpus pinguius obesiusque redditur. Quodsi Jagminius pag. 48 illo potu principio diarrhoeas gigni refert, id quoque haud dubie falsus est, namque etiamsi quis pane vesci omnino desinat, quod saepissime fit, Kumis alvi obstructiones magis minusve pertinaces commovel, unde, qui potionis insuetus sit, semper laxantia adhibere cogitur. Quod inde libri auctor pag. 49 facile potum digeri ait, non magis verum esse inde cognoscitur, quod qui dyspepsia laborant, bibere

eum nequeunt. Itaque uti morbi, in quibus potus Kumis incredibili celeritate opem afferat, omnes sunt tales, qui curam corroborantem expostulent; ita systematis urinarii affectiones et dyspepsia contraindicationes aestimantur. In cura tali adhibenda opus est, ut in libero aëre, sicuti in tabernaculo, vivas, nullo cibo nisi carnibus vescare, multumque corpus moveas.

Deinde dyscrasiae, etiamsi nonnunquam inveniri infitias ire nolumus, in universum tamen rarissime oriuntur. Quemadmodum enim scorphulæ a me nunquam visae sunt, sic carcinoma modo semel observavi. Rhachitis atque atrophia perraro mihi obviae fuerunt, omninoque, quantum ex Kirgisorum descriptionibus concludere licet, non frequentes esse videntur. Exanthemata contra, partim ex impuritate partim alimentis nimis pinguibus enata, fere creberrime reperiri solent. Verumtamen lepram animadverti facile negaverim, tum quia ipsi nunquam eam videndi oblata fuit occasio, tum quia Kirgis, quamvis accurate describendo, tamen quale malum esset, perspicuum facere non potui, unde, omnino eis ignotum esse, concludatur. Tum sicuti caries et necrosis persaepe occurrunt, ita morbilli, scarlatina tussisque convulsiva eis prorsus ignota sunt. Hydropses inter morbos sunt non omnino raro inventos.

Anni 1848 mensibus Julio Augustoque cholera inter Kirgisorum stirpes, proxime ad colonias Russicas habitantes, apparuit. Ibi si quidem indigenarum narrationibus fidem tribuamus, fere dimidia parte eorum, qui malo correpti sunt, mortua, altera pars quamvis nullum, quo uterentur, remedium in promptu esset, perspicuum emersit. Cujus morbi propagationem ex Russicis coloniis, ubi primum saeviebat, exortam facile persequi licet. Quum enim Orenburgi cholera exstisset, multi ex officialibus in regionem desertam confugerunt, ubi

postquam in morbum incidere, brevi Kirgisi quoque ejusdem vi correpti fuerunt, malo tamen inde non latius sese extendente. Ita ex singulis Russorum coloniis morbi in alteram fluminis Daicis ripam propagationem deducere atque persequi possumus.

Affectiones nervosae in universum non saepe apparent. Illic referendae sunt eclampsia et epilepsia, quae uti non nisi perraro existunt, ita vulgo, quum ex daemonum malorum vi prodiisse credantur, precationibus amuletisque curari solent. Inter remedia adversus ista mala in usum vocata tigris dens pulverisatus principem locum obtinet. Alterum quoque auxilium, quo frequenter uti solent, quoniam perdidiculi est, hoc loco adferre liceat. Opinantur enim verbera a Russo illata opem adferre, cujus sententiae origo nescio an inde repetenda fuerit, quod alterum daemonem ab altero expelli posse arbitrentur.

Inter morbos chirurgicos luxationes fracturaeque creberrime offeruntur, in quibus quidem curandis Kirgisorum sollertiae aliquam laudem recusare non debemus. Namque satis scite membra eluxata in sedem suam reponere noverunt, excepto femore, cujus luxationem, quum machinae tractoriae inventionem ignorent, ideoque non satis efficacem extensionem et contraextensionem instituere queant, parum prospere eis succedere videmus. Fracturas et vulnera sanandi haud imperiti sunt. Recentia vulnera simpliciter adipe calido curant, quem quidem, quam saepissime potuerit, permutari jubent. Vulnera male suppurantia lapide infernali corrodunt, quo facto meliorem suppurationem efficiunt. Margines vulnerum recentium quam sutura jungere nesciant, adipem imposuisse, satis ducunt.

Vulnera venenata, morsu Tarantulae vel ictu scorpionis effecta, non ita raro occurrunt, quae dolores vehementissimos,

tumorem magnum atque ruborem, laesionem brevi tempore subsequentes, symptomata sibi adsciscunt. Tales morsus vitae periculum non afferunt, nisi quando, collo vulnere inflicto, tumore nimio suffocatio adducitur. Cura talibus in morbis in olei inunctionibus consistit, atque, si morsus loco pustula exstitit, ferro candenti cauterisatur.

Canes rabidi in regione deserta non frequenter, saepius lupi rabidi apparent, a quibus si quis fuerit morsus, semper remedia interna usurpantur, ad quae praeterea precationes ex Corano repetitae, saepiusque adeo, ut interne sumantur, chartae inscriptae vulgo adjici solent. Ad talia remedia, ut nonnulla adferam, jecur canis rabidi coctum indeque aegroto ad edendum propositum, nec non jecur aquilae, Berkut appellatae, adnumerantur; ad quae alteram quoque curationem addere libet, quae homo morsu vulneratus totum popularium unâ viventium coctum, Aul lingua eorum nominatum, circumire atque in singulis tentoriis ahenum, quo utuntur Kirgisi, dentibus mordere jubetur. Harum jam curationum enumeratio sufficiat, ut, quo modo bestiae rabiosae morsus fere semper mortem adferat, intelligatur.

Hernias non reperiri, nisi raro, supra jam in transcurso admonuimus. Lithiasis, quoniam noxiae, quibus procreetur, res nullae sunt, nunquam vel saltem rarissime observatur. Ad morbos chirurgicos denique Filariam medinensem trahendam esse censeo, quae sicuti in finium Russicorum vicinia nunquam reperitur, ita primum ad fluvium Jaxartem, nunc Syr-Darja vocatum, occurrit atque in Buchara Chivaque satis crebro invenitur. Ipsi quidem, eum morbum ut viderem, nunquam mihi contigit, at Kirgisi tamen saepenumero satis accurate de eo malo narraverunt, cujus indicia atque symptomata tam insignia ac distincta esse cognoscuntur, ut

cum alia nulla affectione permisceri aut confundi queat. Possum etiam ad descriptionem ab Jaguino prolatam lectorem delegare.

Ad oculorum affectiones quod pertinet, cataractam neque non leucomata, pannum, pterygium, blenorrhoeas chronicas, conjunctivae inflammationes varias saepius occasio fuit observandi, dum Amaurosis rarius esse videtur.

Ars obstetricia inter Kirgisos omnino ignota atque incognita est. Puellae, quarum menstrua anno aetatis duodecimo, tertio decimo aut quarto decimo initium capiunt, saepe extemplo in matrimonium collocantur. Quam ob causam, quum admodum tenera aetate puerperia jam sustineant, quod feminae annos triginta aut triginta quinque natae matronarum jam annis profectionum speciem praebent, nullam movere poterit mirationem. Intemperantia libidinesque vel potius legum et officiorum conjugalium neglectio, id quod jam polygamia efficitur, ubique pervulgatae, nefas non ducuntur, unde qui matrimonio juncti vivunt, saepe nullis liberis gaudent, omninoque totus Kirgisorum populus parum numero augetur. Incestus sodomiticus, quem scimus in Buchara Chivaque tam usitatum esse, ut ne tegatur quidem aut secreto fiat, in regione deserta non solum non deprehenditur, verum etiam Kirgisii, quantum ex eorum sermonibus conjicias, contemptui odioque est. Etsi Kirgisa valida robustaque corporis structura excellit, tamen partus infausti, quibus, artis auxilio deficiente, et mater et infans pereant, nequaquam desunt. Multo saepius tamen placentae in utero remora varii generis procreari morbos, ex colloquiis habitis cum Kirgisis cognovi. Unica quae apud eos exercetur operatio obstetricia embryotomia est, quae quotiescunque pars infantilis in partu prolapsa est, indicii, quibus mortuum esse infantem monstratur, non expectatis, extemplo instituitur. Ceterum non

sunt nisi perpauca iique peritissimi habiti, qui talem operationem exsequi audeant. Uteri obliquitates, quas a continua equitatione oriri satis liquet, violenta ejus inflatione tolluntur; qua eadem methodo in haemorrhagiis ex utero uti solent. Quando feminae gravidae aliquo majoris momenti morbo corripuntur, nihil antiquius habent medici, quam ut foetum confestum propellant, id quod interno usu herbarum quarundam, de quibus magnopere doleo a me nihil comperti afferri posse, quum pro arcanis habitae diligentissime occultentur, ad effectum ducere solent. Ejusmodi infanticidium ab illis nefas non existimari, inde videor colligere posse, quod medici libere atque propalam de talibus rebus loquuntur, meque ipsum aliquando maritus rogavit, ut foetum vivum sexto graviditatis suae uxoris mense propellerem, quo melius febrem intermittentem, qua tum vehementissima conflictabatur, curare possem. Quod autem remedia ista abortiva tam religiose tegunt, ejus rei causa in eo videtur inniti, quod Russos de auxilio tam gravi certiores facere nolunt.

Jam, hisce ita expositis, de morbis in regione deserta, a Kirgisis habitata, obviis, satis disseruisse videor. Adjiciam tantum, vehementer me dolere, quod, compluribus adductis rationibus, rem, de qua, collectaneis jam longiore annorum serie congestis, multa adhuc tradere possum, nunc modo paucis breviterque pertractare licuerit.

Observationes de barometri et thermometri
statu, in observatorio meteorologico
Orenburgensi institutae.

Barometer.

1844.	Hora octava mane.	Meridie.	Hora octava vesperi.	Media vis.
Januarius	595.21	595.75	595.52	595.49
Februarius	595.40	595.79	595.55	595.58
Martius	594.54	594.42	594.57	594.44
Aprilis	597.49	597.54	597.41	597.41
Majus	592.69	595.08	592.14	592.64
Junius	587.54	587.18	587.42	587.51
Julius	590.95	590.80	590.40	590.71
Augustus	594.81	594.57	594.57	594.65
September	595.59	595.56	592.95	595.29
October	594.11	595.87	594.26	594.08
November	598.20	598.75	598.85	598.59
December	599.15	599.15	599.15	599.15
Media vis	594.26	594.56	594.25	594.28

Barometer.

1845.	Hora octava mane.	Meridie.	Hora quarta vesperi.	Hora octava vesperi.	Media vis.
Januarius	595.74	595.60	595.49	595.12	595.49
Februarius	597.98	597.95	597.82	597.81	597.89
Martius	592.67	592.76	592.77	592.96	592.79
Aprilis	592.54	592.57	592.15	592.17	592.50
Majus	590.15	590.18	589.98	589.90	590.05
Junius	588.12	588.10	587.68	588.07	587.99
Julius	589.96	589.82	589.80	590.00	589.90
Augustus	592.67	592.57	592.29	592.57	592.45
September	594.02	595.85	595.72	595.75	595.85
October	594.84	594.85	594.67	594.40	594.68
November	599.69	599.59	599.40	599.55	599.50
December	595.85	595.58	595.51	595.72	595.66
Media vis	595.52	595.42	595.27	595.50	595.58

1846.

Januarius	595.95	596.09	595.95	596.19	596.04
Februarius	591.96	591.94	591.82	591.57	591.82
Martius	595.01	594.96	594.78	594.94	594.92
Aprilis	595.22	595.27	595.22	595.50	595.25
Majus	591.89	591.52	591.15	591.25	591.45
Junius	587.56	587.05	586.70	586.91	587.00
Julius	588.75	588.62	588.51	588.67	588.65
Augustus	591.52	591.11	590.95	591.05	591.10
September	590.21	590.15	589.97	590.25	590.14
October	598.28	598.56	598.15	598.27	598.27
November	588.65	588.57	588.10	588.06	588.29
December	585.77	585.75	585.80	585.97	585.82
Media vis	591.55	591.45	591.26	591.57	591.40

Thermometer. (Réaumur.)

	Hora octava mane.	Meridie.	Hora octava vesperi.	Media vis.
1844.				
Jannarius	-11°,80	- 7°,85	- 11°,45	- 11°,61
Februarius	- 0,80	- 3,10	- 5,30	- 6,12
Martius	- 7,79	- 1,69	- 6,55	- 7,17
Aprilis	+ 3,79	+ 8,01	+ 4,64	+ 4,21
Majus	+13,80	+18,76	+14,65	+14,22
Junius	+15,92	+19,00	+16,89	+16,40
Julius	+16,55	+21,47	+17,84	+17,19
Augustus	+15,08	+18,93	+15,21	+14,14
September	+ 6,78	+11,15	+ 8,23	+ 7,53
October	- 2,64	- 1,53	- 1,31	- 1,47
November	-11,18	- 7,79	-10,41	-10,79
December	-12,97	- 9,50	-12,44	-12,70
Media vis	+ 1,59	+ 8,79	+ 2,80	+ 1,97
		+ 1°,95		

Barometer.

	1844.				1845.				1846.			
	Status celsius-simul.	Status de-pressus.	Status medius.	Dis-crimen.	Status celsius-simul.	Status de-pressus.	Status medius.	Dis-crimen.	Status celsius-simul.	Status de-pressus.	Status medius.	Dis-crimen.
Jannarius	604,3	577,0	590,8	27,6	607,0	584,8	595,9	22,2	609,5	580,5	595,0	29,0
Februarius	605,1	581,0	592,1	24,1	607,0	585,9	596,5	21,1	601,2	581,5	591,5	19,9
Martius	606,2	582,0	594,1	24,2	605,6	583,7	594,7	18,5	605,0	580,1	592,5	25,5
Aprilis	608,1	589,0	599,1	20,1	599,9	581,4	590,7	18,5	600,3	585,5	593,5	19,1
Majus	596,9	584,4	590,7	12,5	594,0	581,5	588,7	14,7	595,2	580,2	595,1	15,5
Junius	592,9	580,8	586,9	12,1	592,5	581,9	586,8	11,1	595,6	581,9	586,7	17,7
Julius	598,1	582,2	590,2	15,9	598,1	584,5	591,7	11,8	597,9	586,6	592,5	11,4
Augustus	601,6	589,0	595,5	14,9	598,4	586,8	592,5	11,3	598,8	581,1	590,0	17,7
September	598,4	585,5	590,6	17,5	600,6	585,8	595,1	12,9	598,3	587,9	593,1	11,6
October	599,5	585,1	596,0	21,8	605,4	580,9	593,0	14,2	605,7	575,9	591,8	35,7
November	606,9	585,1	596,6	26,7	606,7	585,8	596,5	21,8	607,6	570,6	589,6	37,0
December	609,9	585,2	596,6	24,7	606,7	585,8	596,5	21,8	607,6	570,6	589,6	37,0
Media vis	602,5	585,2	592,8	19,0	601,8	585,7	592,9	16,0	600,4	581,5	590,9	19,0

Thermometer. (Réaumur.)

1845.	Hora octava mane.	Meridie.	Hora quarta vesperi.	Hora octava vesperi.	Media vis.
Januar.	-11° 02	-7° 95	-8° 81	-10° 04	-10° 55
Februar.	-13,80	-7,42	-8,54	-11,54	-12,57
Martius	-4,04	+3,01	+3,00	2,95	-3,49
Aprilis	+4,73	+8,90	+9,13	+5,79	+5,26
Majus	+12,66	+16,46	+16,80	+13,45	+13,05
Junius	+15,01	+18,37	+18,86	+15,57	+15,29
Julius	+14,58	+18,55	+18,85	+15,12	+14,85
Augustus	+14,62	+20,94	+20,77	+15,90	+15,26
Septbr.	+6,35	+11,46	+11,14	+8,51	+7,43
October	+0,19	+3,41	+2,95	+1,42	+0,80
Novbr.	-3,19	-3,40	-3,75	-4,80	-4,99
Decbr.	-12,50	-9,86	-10,58	-11,05	-11,77
Med. vis.	+1,80	+6,07	+5,85	+2,97	+2,50
					+2° 59

1846.

Januar.	-13,12	-10,11	-10,62	-11,87	-12,49
Februar.	-7,71	-4,76	-5,29	-6,88	-7,29
Martius	-6,97	-4,01	-2,70	-5,66	-6,51
Aprilis	+1,42	+4,42	+4,16	+1,09	+1,25
Majus	+10,51	+15,89	+14,20	+10,01	+10,26
Junius	+15,17	+18,22	+18,50	+14,72	+14,72
Julius	+16,78	+21,05	+20,67	+16,58	+16,58
Augustus	+15,21	+18,54	+18,66	+15,80	+15,50
Septbr.	+8,50	+12,52	+15,45	+9,45	+8,97
October	+0,78	+3,77	+5,29	+1,78	+1,28
Novbr.	-4,21	-2,02	-2,65	-3,80	-4,00
Decbr.	-7,56	-5,39	-6,20	-6,64	-7,00
Med. vis.	+2,25	+5,74	+5,62	+2,66	+2,46
					+2° 46

Thermometer. (Réaumur.)

1844.					1845.					1846.				
Status celsi-sinus.	Status de-pressus.	Status medi-us.	Status medi-us.	Dis-crimen.	Status celsi-sinus.	Status de-pressus.	Status medi-us.	Status medi-us.	Dis-crimen.	Status celsi-sinus.	Status de-pressus.	Status medi-us.	Status medi-us.	Dis-crimen.
-1° 5	-21° 3	-11° 6	-11° 6	20° 5	0° 3	-18° 0	-9° 4	-9° 4	17° 2	0° 0	-23° 0	-12° 5	-12° 5	25° 0
+2,5	-17,0	-7,5	-7,5	19,5	+4,0	-19,4	-9,2	-9,2	20,4	+2,4	-18,2	-7,9	-7,9	20,6
+4,0	-15,7	-5,9	-5,9	19,7	+7,0	-16,5	-4,7	-4,7	23,5	+4,5	-18,6	-6,2	-6,2	22,9
+18,2	-10,8	+4,2	+4,2	50,0	+18,6	-1,7	+8,5	+8,5	25,6	+14,2	-5,5	+4,5	+4,5	19,5
+26,0	+6,5	+16,2	+16,2	14,2	+26,4	+2,8	+14,6	+14,6	17,6	+24,4	+1,9	+13,9	+13,9	22,5
+26,6	+12,4	+19,5	+19,5	14,2	+26,6	+9,0	+17,8	+17,8	17,6	+25,5	+11,6	+18,5	+18,5	18,7
+29,0	+11,2	+20,1	+20,1	17,8	+25,5	+8,0	+16,7	+16,7	24,1	+26,8	+11,5	+19,4	+19,4	18,5
+24,0	+5,4	+13,7	+13,7	50,6	+29,7	+5,6	+17,7	+17,7	24,1	+26,4	+8,4	+17,4	+17,4	18,0
+19,9	+0,1	+9,6	+9,6	48,9	+16,2	+2,0	+7,1	+7,1	18,2	+26,5	+3,5	+10,9	+10,9	14,8
+7,5	-14,0	-5,4	-5,4	21,3	+10,2	-7,4	-1,4	-1,4	17,6	+12,2	+10,4	+0,9	+0,9	22,6
+2,0	-23,0	-10,5	-10,5	25,0	+2,6	-18,0	-7,7	-7,7	20,6	+1,5	-14,6	-6,6	-6,6	16,1
-2,4	-25,5	-12,9	-12,9	20,9	+1,6	-23,6	-11,0	-11,0	25,2	+2,0	-22,8	-10,4	-10,4	24,8
Media vis					+15,7	+6,8	+3,5	+3,5	20,5	+15,2	-6,5	+3,4	+3,4	19,7

Tabula de ventorum flatu.

Anni et menses.	Boreas	Aquilo	Eurus	Euronotus	Notus	Africus	Zephyrus	Caurus
1827.	N.	NO.	O.	SO.	S.	W.	W.	NW.
Januar	1	1	7	5	10	23	6	1
Februar	4	3	7	1	2	8	2	8
Martius	5	13	8	5	3	10	2	2
Aprilis	7	4	10	8	4	7	9	6
Majus	7	4	5	18	1	11	1	4
Junius	6	7	7	6	6	5	0	16
Julius	3	1	9	3	2	5	4	15
Augustus	0	1	2	12	5	13	7	5
September	0	9	3	2	4	3	7	8
October	3	4	3	1	2	9	0	6
November	0	9	9	10	7	4	6	2
December	1	5	4	2	12	18	5	5

1828.

Januar	1	12	3	6	7	3	0	3
Februar	1	12	6	12	3	10	2	1
Martius	0	11	12	4	0	8	2	3
Aprilis	6	4	7	3	6	4	6	3
Majus	0	16	5	4	2	2	2	4
Junius	0	1	3	2	1	3	2	3
Julius	8	26	7	1	1	3	12	3
Augustus	10	17	23	2	0	1	4	6
September	6	6	13	0	3	5	13	4
October	1	1	6	10	8	27	5	0
November	12	4	17	3	4	13	16	0
December	12	2	38	2	9	1	4	0

Tabula de ventorum flatu.

Anni et menses.	Boreas	Aquilo	Eurus	Euronotus	Notus	Africus	Zephyrus	Caurus
1842.	N.	NO.	O.	SO.	S.	W.	W.	NW.
Januarius	26	3	7	0	3	7	26	9
Februarius	5	0	23	1	15	42	49	4
Martius	6	4	59	1	33	9	21	4
Aprilis	7	8	10	9	37	14	33	7
Majus	29	9	13	2	1	3	18	3
Junius	19	1	28	5	17	33	12	10
Julius	1	0	42	0	3	0	4	0
Augustus	4	0	6	0	1	0	0	0
September	27	1	3	0	13	2	21	9
October	0	1	25	5	16	4	27	2
November	3	1	44	2	24	0	28	0
December	13	0	16	2	1	4	21	32

1843.

Januarius	6	2	60	12	13	13	13	3
Februarius	6	4	39	5	2	4	27	5
Martius	18	1	53	14	4	10	48	11
Aprilis	23	3	12	5	12	16	47	12
Majus	8	3	26	14	9	16	22	11
Junius	12	11	35	7	5	7	16	30
Julius	8	5	46	16	1	7	37	7
Augustus	31	3	10	1	1	3	25	30
September	18	0	22	16	10	9	19	9
October	4	0	25	3	7	15	51	6
November	27	4	30	13	8	2	21	14
December	12	1	34	6	15	10	35	4

De solis occasu ortuque et ejus tempore
meridiano altitudo, qualis Orenburgi
observatur.

(Computationem veterem sequimur.)

	altitudo	ortus		occasus	
		hora	sexag.	hora	sexag.
1. d. Januar.	16° 49'	8	4	4	15
" Febr.	24° 58'	7	20	5	40
" Mart.	35° 21'	6	22	5	59
" April.	47° 22'	5	11	6	51
" Maj.	56° 44'	4	13	7	40
" Jun.	61° 50'	3	42	8	17
" Jul.	60° 6'	3	58	8	20
" August.	52° 56'	4	45	7	25
" Septembr.	42° 2'	5	51	6	19
" Octobr.	30° 27'	6	24	5	10
" Novembr.	20° 15'	7	16	4	12
" Decembr.	15° 5'	8	0	3	48

Dies longissimus Junii mens. nonus est

Dies breviss. Decbr. mens. decimus est

Tempus allatum est medium civile.

THESES.

Contendo:

1. Liberos, parentibus diversae stirpis ortos praecipue ejus generis typum offerre, quod sive in patre, sive in matre, vi physica praevaleat.
2. Varietates frequentes in statu barometri apoplexiam provocare.
3. Generationem aequivocam secundum temporum recentiorum observationes rejiciendam esse.
4. Neurotomiam in curandis neuralgiis ultimum esse refugium atque valde infaustum.
5. Placentae remotionem esse exsequendam maturius, quam serius.
6. Venaesectionem in cholera pro auxilio prophylactico in usum vocari posse.

ERRATA CORRIGENDA.

Pag. 17. lin. 24. loco florem lege aristam.

„ 18. „ 11. „ agrestis lege nana.

„ 18. „ 14. „ caprifolia lege lonicera tatarica.

Tabula

de aegrotis, qui in nosocomio militari Orenburgensi a Kalendis Novembris anni 1837 ad Kalendas Novembres anni 1843 curati sunt.

Nomen morborum.	Anno 1837.				Anno 1838.				Anno 1839.				Anno 1840.				Anno 1841.				Anno 1842.				Anno 1843.				Anno 1844.			
	Jan aegrot.	recipi.	convalescent.	mortui sunt.	Jan aegrot.	recipi.	convalescent.	mortui sunt.	Jan aegrot.	recipi.	convalescent.	mortui sunt.	Jan aegrot.	recipi.	convalescent.	mortui sunt.	Jan aegrot.	recipi.	convalescent.	mortui sunt.	Jan aegrot.	recipi.	convalescent.	mortui sunt.	Jan aegrot.	recipi.	convalescent.	mortui sunt.	Jan aegrot.	recipi.	convalescent.	mortui sunt.
Febres intermittens	52	87	84	3	5	97	98	—	—	—	—	—	15	13	642	652	—	—	—	—	15	13	1329	1368	—	—	—	—	—	—	—	—
Synocha	547	307	281	25	33	354	364	—	—	—	—	—	56	56	771	857	—	—	—	—	25	25	422	450	—	—	—	—	—	—	—	—
Febres gastrica	20	19	1	1	1	1	1	—	16	14	133	135	—	—	—	—	—	—	—	—	25	25	422	450	—	—	—	—	—	—	—	—
" hectica	9	4	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" nervosa	14	15	40	4	17	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Typhus	84	70	17	1	7	16	30	2	6	2	15	2	15	2	15	2	15	2	15	2	15	2	15	2	15	2	15	2	15	2	15	2
Enteropathia	8	5	3	3	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" parvula	26	90	115	3	3	26	90	6	5	5	109	108	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Apoplexia	5	5	5	5	5	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pneumonia	4	78	78	3	3	99	97	2	5	5	134	115	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pleuritis	20	29	29	2	2	41	40	2	2	2	45	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gastro-enteritis	19	16	16	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gastritis	6	45	41	1	1	9	30	36	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Enteritis	3	24	24	1	1	19	19	2	1	1	61	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hepatitis	4	12	12	1	1	20	20	2	2	2	14	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lienitis	2	3	3	3	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cyanushe faneum	2	40	37	2	2	3	3	2	2	2	64	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Varicella	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" lymphatica	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zoster	1	21	20	—	2	2	2	—	2	2	65	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Erizipelas	1	21	20	—	2	2	2	—	2	2	65	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Orchitis	1	21	20	—	2	2	2	—	2	2	65	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diarthrosis	6	28	34	2	1	1	1	—	1	1	168	148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dysenteria	2	23	22	2	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diarthrosis colligativa	7	7	7	7	7	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rheumatismus	135	111	111	12	12	12	12	—	12	12	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pneumothorax	22	15	15	3	3	3	3	—	3	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Phthisis pulmonalis	3	37	30	3	3	3	3	—	3	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" larvacea	4	45	30	3	3	3	3	—	3	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Asma	4	45	30	3	3	3	3	—	3	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Paratyphus	1	18	15	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Epilepsia	2	18	15	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cephalitis	2	18	15	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Syphilis	28	100	108	28	37	189	178	48	48	48	238	227	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Scorbutus	12	101	111	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Scrophula	11	10	10	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hydrops	6	16	16	6	6	6	6	—	6	6	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hydrothorax	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Anaemia	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hypochondria	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Induratio hepatis	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" hemis.	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Helminthiasis	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Leberis	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ischuria	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hæmorrhoides	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lumbago	2	40	41	6	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ostealgia	2	3	3	3	3	3	3	—	3	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Carinatus sabbatus	2	3	3	3	3	3	3	—	3	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hæpes	10	14	14	1	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pelops	31	110	135	3	3	172	142	38	38	38																						